

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Національна академія наук України
Південний науковий центр НАН і МОН України
Інститут української археографії та джерелознавства
ім. М.С. Грушевського НАН України
Державний архів Миколаївської області
ДУ «Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України»
Донецький національний медичний університет
Technical University of Moldova (Moldova)
Jan Dlugosz University in Czestochowa (Poland)
Adam Mickiewicz University (Poland)
Leipzig University of Applied Sciences (Germany)
Rzeszow University of Technology (Poland)
Ca` Foscari University (Italy)

ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2024:
стратегії країн Причорноморського регіону
в геополітичному просторі

XXI Міжнародна наукова конференція

ТЕЗИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА
РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

20–23 червня 2024 р., м. Миколаїв, Україна

Миколаїв – 2024

Ольвійський форум – 2024 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі. Актуальні проблеми міжнародних відносин : глобальний та регіональний аспекти : XXI Міжнар. наук. конф. 20–23 черв. 2024 р., м. Миколаїв : тези / М-во освіти і науки України ; ЧНУ ім. Петра Могили ; Нац. акад. наук України ; Півд. наук. центр НАН і МОН України ; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України ; Держ. архів Миколаївської обл. ; ДУ «Нац. наук. центр радіаційної медицини НАМН України» ; Донецький нац. медичний ун-т ; Technical University of Moldova (Moldova) ; Jan Dlugosz University in Czestochowa (Poland) ; Adam Mickiewicz University (Poland) ; Leipzig University of Applied Sciences (Germany) ; Rzeszow University of Technology (Poland) ; Ca` Foscari University (Italy). – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. – 68 с.

Збірник містить тези доповідей учасників XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Ольвійського форуму-2024 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі. «Актуальні проблеми міжнародних відносин : глобальний та регіональний аспекти».

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

УДК 327:324](529)

Шевчук О. В.,

д-р політ. наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ВИБОРИ КЕРІВНИКА ТАЙВАНСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ 2024 р.: ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР

«Тайванська проблема» наразі стала в один ряд з факторами, які можуть бути визначені як детермінанти світової системи безпеки, яка дісталась сучасному світу в спадок від періоду біполярності. І, як доводить перебіг міжнародних подій як на регіональному, так і глобальному рівнях, система безпеки потребує корінної перебудови. А це, у свою чергу, викличе нагальну потребу чіткої структуризації систем міжнародних відносин на відповідних рівнях щодо ефективної і дієвої відповіді на чинники дестабілізації.

Наразі російсько-українська війна, яка є глобальним геополітичним конфліктом, розглядається Китаєм як «вікно можливостей». Пекін прагне утворити в Східній Азії свій економічний макрорегіон, в умовах коли фокус уваги США, наразі більшою мірою концентрується на безпеці Європи в цілому, у контексті російської агресії проти України, проблемі сектору Газа, проблемі Ірану тощо.

Агресія ж Росії проти України спричинила те, що загальний спектр «тайванської проблеми» заграв новими «фарбами».

Необхідно підкреслити, що в питанні протидії російській агресії проти України, Тайвань зайняв сторону провідних демократичних країн світу, запровадивши вагомі санкції проти РФ, найбільшчими з яких для російської економіки є заборона експорту напівпровідників, комп'ютерних мікрочипів. «Щоб змусити Росію припинити військову агресію проти України та якнайшвидше відновити мирний діалог між усіма зацікавленими сторонами, уряд Китайської Республіки (Тайвань) оголошує, що приєднається до міжнародних економічних санкцій проти Росії», – підкреслювалось у повідомленні зовнішньополітичного відомства острова наприкінці лютого 2022 р.

Влада острова також надає Україні суттєву гуманітарну допомогу й фінансування щодо відновлення зруйнованих війною українських міст.

Таке активне позиціонування Тайваню в системі зовнішньополітичної взаємодії глобального рівня, з одного боку є продовженням «прагматичної дипломатії» острова, започаткованої ще на початку 90-х рр. XX ст., зміст якої полягає в розвитку економічних відносин й надання фінансової допомоги. За допомогою цих інструментів Тайвань намагається прорвати дипломатичну ізоляцію й приймати активну участь в міжнародному політичному житті. Певним успіхом цієї політики є утворення у Верховній Раді України в серпні 2022 р. Міжфракційного об'єднання депутатів «На підтримку дружби, торговельно-економічного, культурного та гуманітарного співробітництва з Тайванем». А у жовтні 2022 р. низка представників неурядових організацій з України, а також двоє депутатів Верховної Ради – К. Рудик та М. Княжицький – відвідали Тайвань. Вперше з 2003 року українські депутати були на острові. 25 жовтня 2022 р. відбувся виступ К. Рудика у законодавчому органі острова. З іншого боку, приймаючи активну участь в коаліції західних країн щодо протидії російській волонтаристській зовнішній політиці, влада острова цілеспрямовано стверджує Тайвань як активного, відповідального і відданого демократичним цінностям актора міжнародних відносин. У цьому контексті тайванська адміністрація має певну «перевагу» над КНР, зважаючи на існування у договірно-правовій базі документів, які пов'язують Київ та Пекін відносинами на рівні стратегічного партнерства: Спільна декларація про встановлення та розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР (20.06.2011 р.); Спільна декларація України і Китайської Народної Республіки про подальше поглиблення відносин стратегічного партнерства (обидва документи – 05.12.2013 р.). Отже, стратегічний партнер України – КНР займає досить «помірковану позицію» щодо РФ у розрізі її агресії проти нашої держави.

Україні необхідно надзвичайно зважено підходити до розвитку відносин із Тайванем. По-перше, зважаючи на те, що офіційна позиція України щодо «тайванської проблеми» чітко артикульована у ст. 5 Договору про дружбу і співробітництво між Україною і Китайською Народною Республікою від 5 грудня 2013 р.: «...у світі існує лише один Китай, Уряд Китайської Народної Республіки є єдиним законним урядом, який представляє весь Китай, а Тайвань є невід'ємною частиною Китаю»; по-друге, зважаючи на місце Китаю в структурі зовнішньоекономічних зв'язків України будь-яке «охолодження» двосторонніх відносин матиме суттєві негативні наслідки для

української економіки, яка і так має кризові тенденції, пов'язані з російською агресією; по-третє, наразі КНР не є «прямим союзником» РФ, а зважаючи на те, що «тайванська проблема» є надзвичайним тригером для Пекіну, необережність в розбудові економічних і політичних зв'язків з островом може підштовхнути Китай до більш тісної взаємодії з Росією; по-четверте, Китай має унікальні можливості щодо впливу на Росію. І тому цілком реально може виступити в ролі миротворця, посиливши таким чином свої як регіональні, так і глобальні позиції. Американські і британські експерти, аналізуючи потенціал Китаю щодо врегулювання ситуації пов'язаної з агресією Росії, зазначають: «Китай має дві важливі переваги як потенційного миротворця в російсько-українській війні: 1. Китай може покладатися на свої основні принципи. З часів Чжоу Еньляя в 1950-х роках Китай наголошував, що його зовнішня політика керується п'ятьма принципами мирного співіснування, серед яких взаємна повага до суверенітету і територіальної цілісності, ненапад і невтручання у внутрішні справи інших країн. Напад Росії на Україну грубо порушує ці цінності. 2. Китай має перевагу в партнерстві з Росією... Оскільки російська економіка швидко слабшає в ізоляції, її залежність від Китаю набуває особливого значення». Механізмами, які пропонується використати з метою деескалації є G-20, обранням КНР провідної ролі у наданні гуманітарної допомоги, китайське лідерство у підтримці української реконструкції – зокрема, інфраструктурної, за допомогою програми «Один пояс, один шлях» (Україна є її учасницею з 2017 р.) та Азійського банку інфраструктурних інвестицій, який очолює Китай. Українське керівництво неодноразово зверталось до Пекіна з пропозицією виступити гарантом безпеки держави. «Наша пропозиція Китаю бути одним із гарантів безпеки України є ознакою нашої поваги та довіри до Китайської Народної Республіки», – заявив у квітні 2022 р. в очільник МЗС Д. Кулеба; по-п'яте, ситуація з Тайванем не тотожна ситуації з Україною. Україна є незалежною суверенною державою зі світовим дипломатичним визнанням, Тайвань на сьогодні має дипломатичні відносини з 12 державами, серед яких Маршаллові Острови, Палау, Тувалу, Есватіні, Ватикан, Беліз, Парагвай, Гватемала, Гаїті, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадини, Сент-Кітс і Невіс. Провідні західні країни мають з островом лише неофіційні відносини. 24 січня 2024 р. тихоокеанська острівна держава Науру визнала, що існує «лише один Китай», яким керує уряд у Пекіні, розірвавши таким чином відносини з своїм колишнім союзником Тайванем. Україна має членство у провідних міжнародних організаціях як глобального, так і регіонального рівня. Тому ситуація «двох Китаїв» за своїм історико-

політичним змістом ближче до ситуації з двома Кореями чи ситуації з двома німецькими державами ФРН і НДР до 1990 р. Україна ж не є частиною Росії і не претендує на її території.

Разом з тим, є і фактори зближення сприйняття «тайванської проблеми» та протистояння між Росією та Україною. Обидві країни є своєрідною «вітриною успіху» і протилежною моделлю розвитку на кордонах як КНР, так і РФ, що є істотним подразником для офіційного Пекіна, та Москви. Старший віце-президент Центру аналізу європейської політики (США) Е. Лукас аналізуючи ситуацію щодо Тайваню та України стверджує: «Головним джерелом небезпеки є не провали, а успіхи. До 2021 р. Україна, нехай і запізно, довела, що велика слов'янська колишня радянська країна може забезпечити своєму народу гідність, свободу і справедливість. Тайванське процвітання, свобода і чесність щодо свого тоталітарного минулого слугують ніби постійним докором брехні й масовим стратам у материковому Китаї. Для режимів у Москві й Пекіні нестерпно мати під боком успішні приклади на протигагу їхнім пафосним, месіанським наративам.

Отже, відкрите збройне протистояння між США та КНР щодо розв'язання «тайванської проблеми» наразі виглядає малоімовірним, а гострі політичні заяви очільників як КНР, так і США є ілюстрацією як для громадян своїх країн, так і для союзників, що вони тримають ситуацію на контролі і готові вжити всіх необхідних засобів для досягнення своїх довгострокових національних інтересів. Разом з тим, силовий варіант розв'язання «тайванської проблеми» не в інтересах України, оскільки застосувавши його Китай відкрито стане на сторону Росії, а це вже абсолютно інший вимір протистояння, який матиме вкрай непередбачувані наслідки і для самих центросилових держав. Збереження ж України як незалежної держави є в інтересах США та їх союзників, і збереження статус-кво в Тайванській протоці також є стабілізатором ситуації в АТР і світі в цілому. «Світ, включаючи Китай, сприйме будь-яку поразку України як поразку НАТО з глибокими глобальними наслідками для світового лідерства США» – підкреслюється фахівцями-міжнародниками журналу *Foreign Affairs*.

Агресія Росії проти України дестабілізувала різномірневі системи безпеки, фактично зруйнувавши засади повоєнного улаштування світу, в економічній площині завдавши найбільших збитків Україні, спричинивши деструктивні тенденції щодо європейського та світового ринку. Разом з тим, ця криза відкрила для КНР певні стратегічні можливості якими Пекін може скористатися у довгостроковій перспективі.

Хмель А. О.,

канд. іст. наук, доцент кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої політики,
декан факультету політичних наук,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ЄС

Для розкриття теми впливу російсько-української війни на економічну безпеку ЄС, варто звернути увагу на наступні моменти: загальний стан економіки до російського вторгнення, ризики для економіки, які із цим пов'язані та шляхи їх подолання.

Економічна безпека - складна багатофакторна категорія, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб населення і держави; протистояння дестабілізаційній дії чинників, які створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країни; забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання. За функціональними напрямками розрізняють макроекономічну, фінансову, зовнішньо-економічну, інвестиційну, науково-технологічну, енергетичну, виробничу, демографічну, соціальну, продовольчу безпеку [1].

Згідно результатів дослідження українських науковців А. Атаманенко та В. Піддубного найважливішим наслідком повномасштабної агресії в Україні є поява розуміння в Європейському Союзі того, що енергетична безпека є геополітично та стратегічно важливою для державної та національної безпеки і не може більше відігравати роль лише товарних відносин [2]. Союз, санкційно підтримуючи Україну і відмовляючись від російських енергоносіїв, диверсифікує джерела постачання вуглеводнів, розвиває кліматичні політики, пов'язані з Зеленим курсом, водневі технології, атомну енергетику (хоча її розвиток є все ще залежним від співпраці з Росією, що створює нові безпекові виклики для ЄС, включно із промисловим шпигунством).

Окрім впливу на енергетичну складову економічної безпеки ЄС значним фактором є фінансова підтримка Європейським Союзом України. Так, загальна підтримка ЄС Україні та її народу з лютого 2022 року зараз становить 98,5 млрд євро. Президент Комісії Урсула фон дер Ляен зазначила: «Україна несе на своїх плечах важкий тягар для всіх нас. Додаткові 1,5 мільярда євро, які ми виділяємо сьогодні, забезпечать

Україні можливість продовжувати підтримувати державу та основні послуги для населення, даючи відсіч агресору. Ми будемо тісно співпрацювати з українською владою, щоб забезпечити імплементацію Плану щодо України, який, я очікую, Рада швидко погодить. Це відкриває шлях для регулярних і передбачуваних виплат в рамках Української програми обсягом 50 мільярдів євро. Європа залишається єдиною та рішучою у своїй підтримці України» [3].

Також, варто зазначити, що більший спад у розмірі ВВП Єврозона пережила саме в часи пандемії Covid-19. Так, попри потрясіння, економіка ЄС уникла скорочення в четвертому кварталі 2022 року. Річний темп зростання на 2022 рік в даний час оцінюється в 3,5% як в ЄС, так і в зоні євро. Ринок праці ЄС продовжує показувати хороші результати, а рівень безробіття залишається на рекордно низькому рівні в 6,1% до кінця 2022 року. Січневі опитування показують, що економічна активність повинна уникнути скорочення в першому кварталі 2023 року [4].

Якщо ж говорити про майбутнє, 2024 рік, то відповідно до виданого Світовим банком звіту «Global Economic Prospects» (січень 2023 р.), в умовах високої інфляції, вищих процентних ставок, скорочення інвестицій і шкоди, завданої світовій економіці вторгненням РФ в Україну, світове зростання в 2023 р. різко уповільниться, а в 2024 р. почне наближатися до свого довгострокового потенційного показника [5]. Також, прогнозується призупинення зростання ВВП у країнах Єврозони, ЄС (до якого входить переважна більшість країн Єврозони).

Для виправлення ситуації та покращення стану економічної безпеки ЄС, Європейська Комісія запропонувала Стратегію економічної безпеки ЄС (20 червня 2023 р.).

В Стратегії зазначені наступні передумови її прийняття: «Відкрита, заснована на правилах торгівля, формувала та приносила користь ЄС з моменту його заснування. Водночас зростання геополітичної напруги та посилення геостратегічної та геоekonomічної конкуренції, а також такі потрясіння, як пандемія COVID та агресивна війна Росії проти України, висвітлили ризики, притаманні певним економічним залежностям». Тут нам видається дивним, що у передісторії до створення Стратегії економічної безпеки ЄС, її автори на перше місце поставили COVID. З іншого боку, показники ВВП за роки з 2019 по 2023 роки свідчать, що на даний момент, ВВП країн ЄС мав більше падіння саме за часи пандемії. На далі у Стратегії зазначається: «Такі ризики - якщо ними не управляти належним чином – можуть поставити під загрозу функціонування наших суспільств, наших економік, наших стратегічних інтересів і нашої здатності діяти».

Для подолання окреслених ризиків в Стратегії запропоновані наступні заходи: «розробити разом з державами-членами рамки для оцінки ризиків, що впливають на економічну безпеку ЄС...; вести структурований діалог з приватним сектором для вироблення колективного розуміння економічної безпеки та заохочення його до проведення належної перевірки та управління ризиками у світлі проблем економічної безпеки; надалі підтримувати технологічний суверенітет ЄС та стійкість ланцюгів доданої вартості ЄС, у тому числі шляхом розвитку критичних технологій через Платформу «Стратегічні технології для Європи» (STEP); переглянути Регламент скринінгу прямих іноземних інвестицій; вивчити можливості забезпечення адекватної цільової підтримки досліджень і розробок технологій подвійного призначення; повною мірою імплементувати правила експортного контролю ЄС щодо товарів подвійного використання та внести пропозиції щодо забезпечення їхньої ефективності та дієвості; разом з державами-членами вивчити, які ризики для безпеки можуть бути наслідком вихідних інвестицій, і на цій основі запропонувати ініціативу до кінця року; запропонувати заходи для підвищення безпеки досліджень, забезпечуючи систематичне і суворе застосування існуючих інструментів, а також виявлення і усунення будь-яких прогалин, що залишилися; вивчити можливість цілеспрямованого використання інструментів Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП) для посилення економічної безпеки ЄС, включаючи інструменти гібридної та кібердипломатії, а також інструментарій протидії маніпулюванню та втручанню в іноземну інформацію; доручити Єдиній розвідувально-аналітичній службі ЄС (SIAC) працювати безпосередньо над виявленням можливих загроз економічній безпеці ЄС; забезпечити повну інтеграцію захисту та просування економічної безпеки ЄС у зовнішню діяльність Європейського Союзу та інтенсифікувати співпрацю з третіми країнами з питань економічної безпеки» [6].

Тож, зважаючи на місце російсько-української війни, яке виділили члени ЄК в Стратегії, то воно явно не превалює і не таке значне, як здається українцям. А війна має подвійне значення для ЄС, адже, з одного боку, країни ЄС поповнилися молодим, здатним до ефективної роботи, з високим інтелектуальним потенціалом людським ресурсом з України, а з іншого, значна частина коштів замість торгівлі йде на допомогу Україні: на військове обладнання, військове постачання, підтримку соціального сектору в Україні т.д., відповідно кошти йдуть не на розвиток економіки, що і складає основний виклик для економічної безпеки ЄС.

Список використаних джерел

1. Економічна безпека / Я. А. Жаліло, М. М. Єрмошенко, П. О. Лайко // Енциклопедія Сучасної України / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18765>

2. Атаманенко А., Піддубний В. Вплив російсько-української війни на енергетичну безпеку ЄС. URL: https://www.researchgate.net/publication/375574910_Vpliv_rosijsko-ukrainskoi_vijni_na_energeticnu_bezpeku_ES)

3. EU Solidarity with Ukraine. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/index_en

4. Коваленко О. Єврокомісія змінила прогноз щодо економіки ЄС. Unian.ua. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/evrokomisiya-zminila-prognoz-shchodo-ekonomiki-yes-12143556.html>

5. Перспективи світової економіки в 2023-2024 роках. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/perspektyvy-svitovoyi-ekonomiky-v-2023-2024-rokakh>

6. Commission proposes new initiatives to strengthen economic security. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_363

УДК 327:329

Богданова Т. Є.,

канд. іст. наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ФЕНОМЕН ПОПУЛІЗМУ: СУЧАСНИЙ ВИМІР

В останні роки ми спостерігаємо відродження такого феномену як популізм у різних регіонах світу: в Європі, Азії, Африці, Північній і Латинській Америці. Водночас, невизначеність і політична заангажованість створюють ускладнення у науковому визначенні даного поняття через його високу пластичність, на думку української науковиці Т. Дроздової, він включає занадто різномірні характеристики, може бути віднесений до різних історичних моментів, має різне ідеологічне наповнення, втілюється в різні інституційні форми, що дозволяє використовувати це поняття у будь-який спосіб [1]. У ЗМІ та

соцмережах слово популізм має переважно негативне оцінювальне спрямування, ним маркуються суспільно-політичні рухи, репрезентовані демагогами, що маніпулюють обуренням людей, сепаратистські рухи, право-радикальні політичні сили, ліві радикали, популізм пов'язують з антиінтелектуалізмом, засудженням еліт, авторитаризмом, крайнім націоналізмом, ксенофобією, антисемітизмом і расизмом.

Концептуально тривають постійні дебати про те, як визначити популізм. Наразі між провідними підходами в науковій літературі існує щось на зразок основної згоди щодо того, що популізм є політичним явищем, яке обертається навколо центрального поділу між поняттями «народ» та «еліта», і проявлятиметься в ідеологічному спектрі. Нормативно популізм було позначено як «амбівалентне» ставлення до демократії, через що важко зрозуміти, чи він є явною загрозою або корективом для демократії [2].

Підходи до розуміння популізму (Е. Лаклау, П.-А. Тагієффа, М. Кенован, К. Мадда, П. Розанваллона, І. Суреля та І. Мені тощо) класифікують його по-різному (як назагал нормальну політику, тонку ідеологію, політичний стиль, девіацію демократії), натомість щодо основних рис, притаманних популізму, згода, попри анонсовану поліфонію, можлива. Популізм характеризується спрощеним розумінням суспільства, чия єдність ґрунтується його ідентичністю, протиставленням брудної корумпованої еліти чистому і здоровому єдиному народу, суб'єкту спільної волі, претензією на монополію володіння істиною про цю волю [1].

П.-А. Тагієфф виокремлює шість критеріїв популізму, і робить висновок про те, що вони мають різні сфери значення, зокрема:

1) Популізм-рух, що виявляється як тип мобілізації середнього та народного класу. Це символічне вираження експансії мас у соціально-політичний простір;

2) Популізм-режим, авторитарний або напівплебісцитний режим, де харизматичний лідер або класичний демагог говорить безпосередньо з масами, легітимуючи свою владу тим, що втілює волю народу;

3) Популізм-ідеологія, що позначає притаманну кожній нації традицію ідеалізації народу, автентичного, природного, здорового на противагу тим, що мають над ним владу;

4) Популізм-відношення, що передбачає наявність популістських оцінок незалежно від традиції. Виявляється у відмові від експертів на користь автентичного представництва народу;

5) Популізм-риторика як ознака демократичної епохи або епохи мас, полемічний за своєю суттю, оскільки виступає завжди від імені народу

проти «інших», які можуть бути різними в залежності від того іменем якого народу мовить популіст: народу-демосу чи народу-етносу;

б) Популізм легітимації, що виникає внаслідок кризи легітимності, спричиненої модернізаційними процесами [3; 1]. Це спосіб тимчасової й перехідної легітимації – постдиктаторської або посттоталітарної. Зазначимо що, більшість явищ, кваліфікованих як популістські, мають або всі перелічені значення або більшість з них.

Головною особливістю, що пояснює затребуваність популізму, є його максимальна простота, тоді як демократія є складною: саме це є головною відмінністю цих двох апеляцій до волі народу. Популізм базується на свідомій спробі спрощення проблем, і в цьому його чарівність та рецепт успіху, зазначає відомий соціолог Е. Гідденс.

На думку Ф. Фукуями, загальною тенденцією міжнародної політики останнього часу був наступ так званого популістського націоналізму. Лідери-популісти прагнуть використати легітимність, отриману через демократичні вибори, для консолідації влади. «Вони стверджують, що мають прямий харизматичний зв'язок із «народом», який часто визначається у вузьких етнічних термінах, що виключає значну частину населення. Вони не довіряють інститутам влади і прагнуть підірвати систему стримувань та противаг, що обмежує особисту владу лідера у сучасній ліберальній демократії: суди, систему законодавчої влади, незалежні ЗМІ та «аполітичний», позапартійний чиновницький апарат» [4]. Сучасними лідерами цього Ф. Фукуяма вважає Д. Трампа в США, В. Путіна в Росії, Р. Т. Ердогана в Туреччині, В. Орбана в Угорщині, Я. Качинського в Польщі, Р. Дутерте у Філіппінах і т.д.

Яка ж ймовірна тривалість популістського тренду? Згадаємо слова К. фон Байме: «Популізм ніколи не триває довго, але він якимось чином постійно поряд» [5]. Отже, популізм як тінь демократичного способу правління дійсно весь час знаходиться поряд: він шукає і знаходить ті лакуни, які можуть оперативно зайняти.

Список використаних джерел

1. Дроздова Т. Популізм і демократія // Траекторія науки. 2019. Вип. 5. № 7. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/224977804.pdf>
2. Mofitt B. Populism. Cambridge: Polity, 2020.
3. Taguieff P.-A. Le populisme et la science politique du mirage conceptuel aux vrais problèmes // Revue D'histoire, 1997. Vol. 56, # 1. P. 4–33.
4. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривденості. Київ: Наш формат, 2020. 192 с.
5. Beume K. von. Rightwing Populism. An Element of Neodemocracy. Springer, 2019. 103 p.

Богданова Т. Є.,
канд. іст. наук, доцент, доцент кафедри
міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна
Костюк Є. М.,
магістрант спеціальності
032 «Історія та археологія»,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ЗАГРОЗИ РЕГІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ В ІНДО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ

Протягом кількох останніх років внаслідок дискусій з проблематики політики безпеки виникла концепція геополітичного суперництва в Індо-Тихоокеанському регіоні (*ІТО регіоні*). Вона знайшла відображення у формуванні рамкового геополітичного концепту, який формулюють насамперед США, Австралія, Індія та Японія. Східна Азія, Тихоокеанський регіон та Індійський океан тепер розуміються як одна стратегічно суміжна територія. Такий концепт формує новий економічний і політичний епіцентр світових подій. Зокрема, через Індійський океан проходить майже половина світової торгівлі та дві третини всієї нафти та газу, що продаються у всьому світі.

Зростаюче поширення використання терміну «Індо-Тихоокеанський регіон» передусім слід розуміти в контексті зростаючої наддержави Китаю, чийм претензіям на владу необхідно протистояти. Крім того, слід більше враховувати можливості та амбіції Індії [1]. ІТО регіон останніми роками привертає (і потребує) дедалі більше уваги внаслідок як високої економічної динаміки (що визначає посилення його геоекономічної значимості), так і зростаючої конкуренції (аж до конфронтації) між провідними країнами (насамперед, США і Китаєм) за регіональний вплив.

На думку В. Юрчишина, нинішні виклики – руйнування виробничих і логістичних ланцюгів, інфляційний тиск внаслідок розбалансувань на аграрних і енергетичних ринках (значною мірою внаслідок російської агресії), технологічні і цифрові протистояння і обмеження – пов'язують інтереси різних країн і різних регіонів. До цих, вже довготривалих ризиків доєднуються новітні – поява штучного інтелекту та урізноманітнення кібератак, що утворює проблеми не лише для економічної діяльності, а й вже має ознаки втручання у суспільно-політичні і демократичні процеси, права людини, виборче право і може

підірвати ключові основи демократії і розвитку. Зважаючи на динаміку і технологічність Індо-Тихоокеанського регіону є підстави стверджувати, що саме у ньому формуватимуться нові моделі і принципи взаємодії країн з різними політичними, економічними і суспільними системами. Причому не лише між країнами самого регіону, але й із Західним світом [2].

Авторами були виділені такі загрози регіональній безпеці в ІТО регіоні.

Територіальні суперечки: морські суперечки в Південно-Китайському морі за участю Китаю, В'єтнаму, Філіппін, Малайзії, Брунею та Тайваню є яскравими прикладами.

Країни сварилися за територію в Південно-Китайському морі протягом століть, але напруга зросла в останні роки. Зокрема, масштабні претензії Китаю, які включають претензії на суверенітет над земельними ділянками та прилеглими водами, викликали гнів таких претендентів, як В'єтнам, Філіппіни, Тайвань, Малайзія та Бруней. Інші країни висунули претензії на острови та різні зони в морі, такі як Парасельс і Спратлі.

Китай підкріпив свої експансивні претензії морськими патрулюванням. США стверджують, що не приймають жодної сторони в територіальних суперечках, але направили військові кораблі та літаки поблизу спірних островів у тому, що вони називають операціями «свободи судноплавства». Японія, яка не має прямого інтересу в Південно-Китайському морі, також надає кораблі та військову техніку претендентам, таким як В'єтнам і Філіппіни.

Південно-Китайське море є основним судноплавним шляхом. За оцінками Конференції ООН з торгівлі та розвитку, у 2016 році через ці води пройшло понад 21% світової торгівлі на суму 3,37 трильйона доларів. Тут також розташовані багаті рибальські угіддя, які забезпечують засоби до існування мільйонів людей у всьому регіоні. У цьому районі працює більше половини рибальських суден світу. Незважаючи на те, що Парасельс і Спратлі здебільшого незаселені, навколо них можуть бути запаси природних ресурсів. Ця територія була мало детально досліджена, тому оцінки в основному екстраполювалися на основі мінеральних багатств сусідніх територій [3].

На початку 2023 року Філіппіни заявили, що китайські судна освітлювали лазерами філіппінські човни, щоб тимчасово засліпити їхній екіпаж. Вони також звинувачують китайців у небезпечних маневрах, які підпливають занадто близько або блокують шлях філіппінцям.

Загроза інтервенції Китаю на Тайвань це відноситься до складної геополітичної ситуації, що стосується статусу Тайваню та його відносин з материковим Китаєм. З регіональної та глобальної точки зору проблема Тайваню часто розглядається як потенційний дестабілізуючий фактор через кілька причин:

Суперечка про суверенітет: Китай претендує на Тайвань як на свою територію та прагне остаточного воз'єднання. Тайвань є важливим гравцем в технологічному та виробничому секторах. Будь-який конфлікт або нестабільність за участю Тайваню може порушити ланцюги поставок і мати економічні наслідки в усьому світі.

Однією з загроз регіональній безпеці є прагнення Північної Кореї отримати ядерну зброю. Провокаційні дії режиму, включаючи ракетні випробування та ядерні вибухи, посилили напруженість у відносинах з Південною Кореєю, Японією та Сполученими Штатами, що призвело до занепокоєння регіональної безпеки.

Геополітична конкуренція: стратегічна конкуренція між великими державами, такими як Сполучені Штати, Китай і Росія, за вплив і контроль у регіоні впливає на регіональну динаміку. Наприклад, суперництво США та Китаю щодо торгівлі, технологій, військової присутності та регіональних альянсів формує геополітичні зв'язки та сприяє напруженості.

Індія стрімко активізує свої дипломатичні ініціативи щодо Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Країна встановила суттєві стосунки з острівними державами Південно-Східної Азії та Тихого океану шляхом серії дипломатичних маневрів під камуфляжем «балансуючої ролі», як описано в Hindustan Times 8 серпня 2023 р. [4]. Обґрунтування, що лежить в основі політики Індії «Дій на Схід», зосереджено на обмеженні впливу Китаю в цьому географічному регіоні. Цей підхід синергетично посилюється Індо-тихоокеанською стратегією Сполучених Штатів, яка надає Індії статус постачальника безпеки в регіоні. Найцікавіше те, що Індія утверджує свою домінуючу роль виходить за межі регіону Індійського океану і також проявляється в тихоокеанському регіоні.

Індія переживає стратегічний перехід від своєї давньої політики неприєднання, тісніше об'єднавшись зі Сполученими Штатами в зусиллях по управлінню впливом Китаю в Індо-Тихоокеанському регіоні. Примітно, що і Китай, і Індія займають позиції провідних економік у регіоні. Ця тенденція збігається з нещодавною публікацією звіту Міжнародного валютного фонду (МВФ), який розкриває прогнози зростання регіону на 4,6 відсотка в 2023 році. Це зростання в основному пояснюється багатообіцяючими економічними перспективами Китаю

та Індії. У звіті також підкреслюється, що очікується, що економічне розширення регіону спричинить приблизно 70 відсотків світового економічного зростання. Враховуючи напружений характер ІТО регіону, Індія намагається створити стратегічний вплив у регіоні, щоб конкурувати з Китаєм як на політичному, так і на економічному фронті [5].

Загрози кібербезпеці: кібератаки та кібершпигунство, націлені на державні установи, критичну інфраструктуру та підприємства в регіоні, зростають. Наприклад, інциденти, приписувані суб'єктам, які спонсоруються державою, як-от пов'язані з Китаєм кампанії кібершпигунства, націлені на уряди та підприємства Південно-Східної Азії, викликали занепокоєння щодо кібербезпеки.

Управління контролю за іноземними активами Міністерства фінансів США заявило, що наклало санкції на компанію Wuhan Xiaorui zhi Science and Technology Ltd, які воно називає прикриттям міністерства державної безпеки Китаю «для багатьох зловмисних кібероперацій».

У середині лютого 2024 понад 500 файлів від шанхайської компанії з безпеки I-Soon, також відомої як Anxun, були анонімно опубліковані в мережі. Дамп рідкісних документів швидко поширився серед медіа та експертів з кібербезпеки, які перевірили автентичність цих файлів. Китайська поліція заявила, що розслідує, як стався витік даних. У документах також фігурує кілька малайзійських агенцій, а також урядові об'єкти у В'єтнамі, Індонезії, Камбоджі та М'янмі, а також телекомунікаційний оператор на Філіппінах [6]. Офіційні особи Таїланду, Малайзії, Індонезії та В'єтнаму не відповіли на запити про коментарі.

Отже, найближчі роки будуть характеризуватися процесами перерозподілу сфер впливу, зміною політичних та економічних партнерів, партнерських та антагоністичних відносин між окремими країнами та альянсами, в т.ч., і в Індо-Тихоокеанському регіоні.

Список використаних джерел

1. Індо-Тихоокеанський регіон на шахівниці американської геополітики. Частина 1 // Борисфен Інтел. 2022. 18 травня. URL: <https://bintel.org.ua/analytics/indo-tykhookeanskyu-rehion-na-shakhivnytsi-amerykanskoyi-heopolityku-chasty-na-1/>
2. Юрчишин В. Трансформації у Індо-Тихоокеанському лідерстві // Разумков Центр. 2024. 20 лютого. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/transformatsii-u-indotykhookeanskomu-liderstvi>

3. Heydarian R. *The Indo-Pacific: Trump, China, and the New Struggle for Global Mastery*. Palgrave Macmillan, 2019.

4. India pushes Indo-Pacific region to more troubles under façade of being a balancing factor // *Global Times*. 2023. August 9. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202308/1295989.shtml>

5. *Regional Economic Outlook for Asia and Pacific* // IMF. May 2023. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/REO/APAC/Issues/2023/04/11/regional-economic-outlook-for-asia-and-pacific-april-2023>

6. Kawase K. TSMC in Japan and Wikipedia's AI worries // *Nikkei Asia*. 2024. February 29. URL: <https://asia.nikkei.com/techAsia/TSMC-in-Japan-and-Wikipedia-s-AI-worries>

UDK 327(4CC) «2006/24»

Vovchuk L.,

PhD (History), Associate Professor of
the Department of International Relations and Foreign Policy,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

EU SANCTIONS POLICY ON NORTH KOREA (2006-2024)

The prohibited tests of nuclear weapons by North Korea in 2006 led to the application of UN sanctions against it, to which the European Union joined. On November 20, 2006, the Council of the EU also introduced additional autonomous measures (sanctions) related to the arms embargo; asset freezes and travel bans for individuals who participated in the DPRK's nuclear program; bans on a range of imports and exports that could contribute to North Korea's nuclear, ballistic missile, or other weapons of mass destruction programs, and bans on exports and imports of luxury goods.

In 2009, the DPRK carried out a second test of nuclear weapons, which immediately caused a wave of indignation in the international community and contributed to the strengthening of the sanctions policy against this country and its illegal actions. The Council of the European Union adopted two important documents: Common Position 2009/573/CFSP (July 27) and Regulation 1283/2009 (December 22), which introduced additional restrictive measures against North Korea.

On December 19, 2011, 3 individuals and 12 entities subject to asset freezes and travel restrictions were added to the EU's North Korea sanctions list.

In accordance with UN Security Council Resolution 2087 of January 22, 2013, the Council of the European Union introduced additional restrictive measures against the DPRK, which related in particular to: changes in the scope of the ban on the export, import and purchase of certain goods and technologies, as well as the obligation of EU member states to show vigilance and restraint regarding the entry into their territory or the transit through it of persons who worked on behalf of or at the direction of specified persons or organizations. In addition, the EU added 4 more individuals and 9 legal entities to the list of persons subject to asset freezes and travel restrictions. And on December 10, 2012, the EU member states adopted the following autonomous restrictive measures in the economic and financial spheres in accordance with the conclusions of the Council of the organization regarding the DPRK.

In January 2013, the North Korean government launched the Kwangmanson-3 satellite, and in March of the same year, the country conducted another nuclear weapon test. As a result, on April 22, 2013, the EU added 2 more individuals and 3 organizations to which asset freezes and movement restrictions were applied. Among other things, the Council of the EU introduced the extension of measures to freeze assets to natural or legal persons who acted on behalf of specified persons or assisted in the violation of sanctions; restrictions on EU financial institutions to establish and maintain banking relations with DPRK banks; refusing permission to enter ports of any vessel to or from the DPRK if there were reasonable grounds to believe that the vessel was carrying prohibited items and the vessel refused to allow inspection; refusing to allow any aircraft to take off, land or fly over its territory if there were reasonable grounds to believe that the aircraft was carrying prohibited items; increased vigilance for diplomatic personnel of the DPRK.

During 2014-2015, the European Union added 2 organizations and 6 individuals to the sanctions list, whose assets were frozen and their movement restricted.

Another fourth North Korean test of nuclear weapons in 2016 forced the EU to urgently react to the actions of the aggressor country. On March 4, 2016, the Council of the European Union added 16 individuals and 12 legal entities to the list of representatives subject to asset freezes and travel bans. On March 31, the European Union also extended bans on the export and import of any goods (except food and medicine) that could contribute to the development of the operational capabilities of the DPRK's armed forces; mandatory inspection of all cargo to and from the DPRK and a ban on flights carrying prohibited items were announced; a ban on the import of certain minerals from the DPRK and the export of aviation fuel to the DPRK;

expulsion of representatives of the DPRK and citizens of third countries who participated in the country's illegal programs; additional financial measures, such as an obligation to close existing branches, subsidiaries or representative offices of DPRK banks.

On May 19, 2016, the EU increased the sanctioned list of persons by another 18 individuals and 1 legal entity. On May 27, due to the threat to international peace and security, the EU Council adopted additional restrictive measures against the DPRK. On December 8, 2016, the European Union member states added 11 more individuals and 10 organizations that were subject to asset freezes and movement restrictions.

Despite a number of serious sanctions restrictions from the UN and the EU, North Korea continued to remain a "country violator" of international peace and security, suffering serious economic consequences. It was the sanctions of 2017 that most seriously affected North Korea and its foreign economic operations. During February-October 2017, the EU Council, in accordance with UN Security Council Resolution 2321, introduced a number of sanctions restrictions on North Korea. Restrictions on coal, iron and iron ore operations from the DPRK were added as a priority; a ban on the import of copper, nickel, silver, zinc, as well as statues from the DPRK; a ban on the export of new helicopters and ships to the DPRK; strengthening of existing restrictions in the transport sector, as well as in the financial sector; measures to prevent the specialized teaching or training of North Korean citizens in disciplines that could contribute to the country's nuclear or ballistic missile program; measures to terminate scientific and technical cooperation, except for medical exchanges. Another 30 persons and 17 organizations were added to the EU sanctions list. 4 vessels were also sanctioned.

During 2019-2022, individuals and legal entities of North Korea were subject to EU sanctions. The new lists included heads of institutions involved in the development of the missile program, as well as individuals and legal entities that participated in sanctions evasion activities that could generate funds for illegal weapons programs. Currently, the total number of persons included in the EU autonomous list is 65.

With the beginning of the full-scale Russian invasion of the territory of Ukraine, North Korea actively supports the actions of Russia and its government, while also providing military support, which is manifested in the supply of missiles to Russia, which the latter uses for the purposeful extermination of the Ukrainian people. Considering this fact, on February 15, 2024, the European Union proposed to introduce sanctions against the DPRK for providing ballistic missiles to the Russian side. The North Korean Defense Minister and the General Missile Bureau, the government body

responsible for overseeing the country's ballistic missile program, were directly proposed to be included in the sanctions list.

Consequently, from 2006 to 2024, EU member states imposed a series of economic and personal sanctions on the DPRK in order to force the dictator Kim Jong-un to stop nuclear tests and the production of nuclear weapons. And thereby normalize stability in the international arena. It is quite difficult to assess the effectiveness of European sanctions due to the lack of official data on economic losses in the DPRK. These sanctions are mainly permanent in nature. North Korea has adapted quite well to circumventing these sanctions. For example, dried seafood is smuggled across the border with China in the north of the country. Financial transactions are conducted through a network of offshore financial companies abroad, such as Cypriot banks, which are controlled by Russian financial and industrial groups. In this situation, in our opinion, the achievement of greater effectiveness of sanctions against the DPRK is possible under the condition of reducing the contraband foreign economic activity of the country.

Funding. The work was supported by the European Commission under the Jean Monnet Module «The European Union's Common Security and Defence Policy: challenges related to the War in Ukraine» (ESEDEP), № 101127823 – ESEDEP – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH.

УДК 336

Габро І. В.,

канд. політ. наук, доцент, доцент кафедри
міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ КРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Інвестиційна привабливість країни в умовах війни залежить від багатьох факторів, які можуть значно ускладнити ведення бізнесу, але також можуть створити нові можливості.

Початок повномасштабної війни в Україні знизив інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України в першому півріччі на пів пункту – до 2,17 пункту. Друга половина 2022 року показала деяке відновлення – до 2,48 пункту, що відповідає рівню 2020 року, коли пандемія Covid-19 увійшла до активної фази

Попри війну для іноземних інвесторів Україна залишається привабливим ринком. Ще до повномасштабної війни політичні ризики призвели до ситуації, за якої високий інвестиційний дохід на вкладений долар призвів до недооціненості активів. До того ж у країні спрощені юридичні процедури для ведення бізнесу, а держава, зі свого боку, гарантує безпеку інвестицій. Сприятливому інвестиційному клімату сприяє ухвалення закону про підтримку значних іноземних інвестицій.

Україна вбачає великий потенціал для інвестицій, особливо у таких секторах економіки як переробка сільськогосподарської продукції, виробництво будівельних матеріалів, логістика, декарбонізація й зелені технології, а також транспортне виробництво й ІТ галузь.

Станом на червень 2023 року обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в економіку України за даними Національного банку України¹ склав 2,9 млрд доларів США. Основними джерелами ПІІ в Україну в 2023 році були: США – 1,1 млрд доларів США; Кіпр – 0,7 млрд доларів США; Німеччина – 0,5 млрд доларів США. Головними напрямками ПІІ в Україну є енергетика (1,2 млрд доларів США), машинобудування (0,8 млрд доларів США) та хімічна промисловість (0,5 млрд доларів США). Найбільшими інвесторами в Україну в 2023 році були: ДТЕК – 0,8 млрд доларів США; Укрнафта – 0,6 млрд доларів США; Метінвест – 0,5 млрд доларів США.

Особливість залучення інвестицій полягає в тому, що нині відбудова має на меті не тільки відновити Україну, але й разом з тим трансформувати та модернізувати виробничі потужності, залучивши в такий спосіб іноземний капітал й сучасні технології. Саме це закладе основу для довгострокового зростання та сприятиме інтеграції України у глобальну економіку. Те, що Україна знаходиться в зоні впливу ЄС, забезпечує доступ до європейських ринків, а також допомагає повернути іноземні інвестиції. Крім того, компанії, які готові інвестувати в Україну та локалізувати тут виробництво, мають усвідомлювати, що йдеться не лише про український ринок, а загалом про ринок ЄС, адже Конституцією України встановлено незворотність європейського курсу України. Своєю чергою, приватні міжнародні інвестиції можуть стати ядром для відбудови України, що відкриває можливості для отримання більшої кількості інвестиційних запитів та масштабування бізнесу.

Зелена енергетика, декарбонізація, зелені інвестиції – це також дуже великий інвестиційний ринок. Існує багато міжнародних програм, які підтримують цю діяльність. Це від зеленої металургії – до зеленої

¹ Національний банк України: [Веб-сайт]. URL: <https://bank.gov.ua/>

промисловості та будівництва джерел енергії, генерації відновлюваної енергії. Це система розподіленої генерації, електро- та теплопостачання. Це дуже важливий напрямок, тому що наша система генерації, електромережі пошкоджені, відповідно, їх потрібно відновлювати. Якщо її перебудувати, то розподілена система може бути відповіддю на це. А це ще й значні інвестиції.

Отже, складні умови, в яких опинилася Україна, можуть стати рушієм важливих змін у розвитку національної економіки, її модернізації. Інвестувати у країну під час війни складно, однак попри це, інвестори не виключають Україну із поля свого зору.

UDK 327.8 (043.2)=111

Zvezdova O.,
PhD in Political Science,
Goethe University Frankfurt, Germany

THE ROLE OF PATRON STATE IN THE DEVELOPMENT OF DE FACTO STATES

De facto state is an organized political leadership that, in the process of development, acquired the powers of local authorities and received the partly support of the population; and has the ability to ensure the state functions on the territory of a certain region that is under control for a significant period of time. De facto states position themselves as actors of international relations, capable of establishing interstate relations with other actors and striving for full constitutional independence and wide international recognition as a sovereign state. This definition is based on the research of American scientist S. Pegg, who is the founder of the concept of “de facto statehood” [2].

One of the main features of de facto states (that not only distinguish them from states but also have a great influence on their development) is the presence of a strong external patron. Due to geopolitical reasons, this patron supports certain region that tries to separate from the mother state. As Eiki Berg mentions “foreign support is needed to assure state-formation and nation-building processes as well as to demonstrate the de facto state’s viability to the rest of the world”. We can conclude that there are two main fields of exogenous support: the inner sphere (where the main task of this support is to secure physical survival), and the external sphere (where the main task is to gain the status of legal subjectivity) [1].

The support may vary in scope and degree, depending on the international situation and the state's own interests. So, separatist processes are not only a problem of relations along the Center – Region line, but also along the line State A – Region – State B, where State A is a country in which there is a problem of separatism, and State B is a country that supports the separatist region [3]. This assistance combines hard influence (military aid) and active soft support of the illegal leadership of de facto states.

Direct military support can be manifested during the activation of separatist sentiments. It should be noted that military support can also be latent and not officially recognized, as in the East of Ukraine before the full-scaled invasion in 2022. An important symbolic factor is also the presence of the patron's military contingent on the territory of the de facto state during the frozen phase of the conflict.

Soft active support can be divided into two types. Firstly, it is material assistance that enables the de facto state to provide for its population and continue to exist, and is manifested in:

- direct financing of terrorist organizations in these territories and supply of weapons;
- humanitarian aid (humanitarian convoys with food, seeds, electrical equipment, medicines, etc.);
- economic and trade support (conducting illegal trade operations, which eliminates the economic blockade of this region);
- financial assistance (attraction of territories to the banking system of patron state).

2. Diplomatic support manifested in the following areas:

- educational (providing textbooks to the schools of de facto states);
- informational (blocking of the informational content of the mother state and a constant massive attack on the legitimate government in mass media of patron state, depiction of its political decisions exclusively in negative tones, provision of separatist regions with newspapers and TV channels in order to create a distorted view of the situation among the population);
- social (giving the population of de facto states the opportunity to obtain citizenship of patron state). Such a mechanism creates the basis for further military intervention in order to supposedly protect its citizens;
- in the field of cooperation in the international arena (unofficial lobbying of the interests of de facto states, legislative activity aimed at granting privileges to these territories, support within the framework of leading international organizations, during peace negotiations, official meetings and visits).

I have argued that Russian Federation supported all so-called de-facto

states on post-Soviet space (which is historically considered by the Russian political elite as a sphere of influence) from the very beginning. Russian support is manifested in the direct official recognition of the independence of separatist entities after open military intervention (Abkhazia and South Ossetia, East of Ukraine), diplomatic support (Nagorno-Karabakh), military assistance (Russian contingent in Transnistria). But the most common is mixed type that combines military, economic and diplomatic assistance.

References

1. Berg, E., & Kristel, V. (2018). Quest for Survival and Recognition: Insights into the Foreign Policy Endeavours of the Post-Soviet de facto States. *Ethnopolitics*, 17, 390–407.
<https://doi.org/10.1080/17449057.2018.1495359>
2. Pegg, S. (1998). *De Facto States in the International System*. Institute of International Relations, University of British Columbia.
3. Riabinin, E. (2017). *Osnovni skladovi ekzohennoi dopomohy Rosii*. uaforeignaffairs.com. <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/osnovni-skladovi-ekzogennoi-dopomogi-rosiji-dnr-ta/>

УДК 327(549.1:540)(043.2)

Тихоненко І. В.,

канд. політ. наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Лукаш О. І.,

канд. іст. наук, провідний науковий співробітник
Інституту всесвітньої історії НАН України,
Президент Всеукраїнської асоціації індологів, м. Київ, Україна

ПАКИСТАНСЬКО-ІНДІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ КОНСТРУКТИВІЗМУ

Відносини між Пакистаном та Індією мають антагоністичну природу та втілюють центр існуючої конфліктогенності на Індійському субконтиненті. Будучи «де-факто» ядерними державами, офіційні Ісламабад та Нью-Делі мають територіальні суперечки щодо Кашміру та розглядають один одного не лише як конкурентів, а здебільшого як ворогів. Така ворожість у міждержавних відносинах може бути розглянута крізь призму теорії конструктивізму.

Теорія конструктивізму у міжнародних відносинах апелює до пояснення взаємодії між державами на засадах певних образів/нарративів та дещо соціальної поведінки у форматі, схожому на взаємодію між людьми. Зокрема ідентичність держави визначають за допомогою формування образів «Я», «інші» і «ми», що знайшло пояснення в дослідженні норвезького конструктивіста Івера Ноймана. «Інші» – це держави, що володіють протилежними інтересами, як результат, іншою ідентичністю. Це судження схоже з поняттями про «ворога» і про «загрозу» в системі безпеки. У свою чергу, зіткнення цінностей формує загальну регіональну ідентичність у форматі «ми», тобто, стає інструментом до співпраці розбудови спільного безпекового середовища, що надалі втілюється у формування комплексу регіональної безпеки.

Індія та Пакистан географічно та геополітично належать до регіону Південної Азії. Точкою відліку становлення регіону Південної Азії в його сучасному розумінні вважається 1947 р. Саме тоді, згідно з «планом Маунтбеттена» від 3 червня 1947 р., було затверджено поділ Британської Індії. Логічним був наступний поділ: території з переважанням індуського населення повинні були стати частиною Індії, а для мусульманського населення утворювалася нова держава – Пакистан. Проте релігійним фактором було знехтувано, що і призвело до зіткнення національних інтересів Індії та Пакистану в регіоні. Ця проблема переросла в Кашмірський конфлікт, який і зараз є дестабілізуючим чинником у регіоні. Кашмірське питання в той період спричинило розгортання індійсько-пакистанських війн 1947-1949 рр. та 1965 р., які стали першим практичним проявом «дилеми безпеки» у відносинах двох найбільших держав регіону.

Наступною віхою в розвитку Південної Азії стало утворення нової політичної одиниці – держави Бангладеш, що відбулося в результаті громадянської війни в країні та третьої індійсько-пакистанської війни 1971 р. Бангладеш став входити до сфери стратегічних інтересів Індії на основі бенгальської культури, проблем розподілу водних ресурсів та міграції населення.

Такий перелік територіальних конфліктів, зіткнення інтересів у форматі воєн, безперечно мають свою еволюцію, але й ідейну складову, яка і лежить в основі пояснення усіх процесів з точки зору теорії конструктивізму.

Крім вище зазначеного плану Маунтбеттена, в основі утворення двох різних держав – Пакистану та Індії лежала «теорія двох націй» Мухаммеда Алі Джинни, якого називають «батьком пакистанської

нації». Він сформував твердження, що мусульмани та індуїсти – дві окремі нації, тому і мають жити в двох окремих державах.

У свою чергу, відомий політичний діяч Індії – «батько індійської незалежності» Махатма Ганді, на той момент сучасник Мухаммеда Алі Джинни, сповідував так звану ідеологію ненасильницького опору, яка втілювалася у концепцію сатьяграхи – «прагнення до істини». Поділ Британської Індії на дві держави – Пакистан та Індію, Махатма Ганді назвав «помилкою, завбільшки з Гімалаї», яка була оплачена життями 6 млн мусульман і 4,5 млн індуїстів.

Під питання потрапила територія князівства Кашмір у якому більшість населення було мусульманами, а махараджа Харі Сінгх – сповідував індуїзм. Махараджа певний час намагався відстоювати незалежність князівства та сподівався втриматися від впливу двох новостворених держав – Індії та Пакистану. Враховуючи, що переважала більшість населення Кашміру була мусульманською, а земля межувала з Пакистаном, Мухаммед Алі Джинна був впевнений у його майбутньому приєднанні до пакистанської держави, зазначивши: «Кашмір впаде нам на коліна, як стиглий плід». Подібним чином Індія також сподівалася завоювати Кашмір, враховуючи той факт, що правляча династія князівства була індуїстською, а територія також суміжна з Індією. Врешті-решт, махараджа вирішив приєднати Кашмір до Індії, що знайшло не лише опір серед населення князівства, а й миттєву військову відповідь зі сторони Пакистану. Як результат, почалася перша індійсько-пакистанська війна.

Комісія ООН по Індії і Пакистану до 1 січня 1949 р. встановила лінію припинення вогню, і цим самим поділила Кашмір на дві частини – індійську (наразі адміністративні одиниці Джамму і Кашмір та Ладакх – в Індії) та пакистанську (наразі провінція Азад Кашмір в Пакистані). За рішенням ООН був призначений плебісцит для визначення майбутнього штату, але він так і не був проведений зважаючи на відмову Індії. Тобто, основою кордону між Пакистаном та Індією складає встановлена ще у минулому столітті лінія припинення вогню.

Індія та Пакистан неодноразово намагалися переглянути питання Кашміру, але позиції сторін є непорушними, що втілюється і у форматі ідентичності держав і націй.

Принципова позиція Пакистану щодо територіальної суперечки залишається основою зовнішньої політики держави. «Ми будемо продовжувати підтримувати право народу Джамму і Кашмір мирно вибирати свою долю відповідно до резолюції РБ ООН з цього питання. Кашмір залишається символом невдачі ... Ми вважаємо, що вирішення цих питань може бути тільки в атмосфері співробітництва», – заявив

Асіф Алі Зардарі. У відповідь на це індійська сторона заявила, що кашмірці вже давно зробили свій вибір на користь Індії і можлива співпраця між країнами торкається лише сфери боротьби з тероризмом.

Можна стверджувати, що у конфлікті ідентичностей Пакистану та Індії є третя сторона – кашмірці. Зародження кашмірського сепаратизму як руху у боротьбі за незалежність датується 1947 р., коли основна частина Джамму і Кашміру була приєднана до Індії. У її основі лежала ідеологія «кашмірської ідентичності», яка підтримувалася Пакистаном як крок до приєднання мусульманського Кашміру. У 1952 р. була утворена незалежна політична партія «Кашмірська Джамаат-і-іслам», яка мала на меті створення ісламської держави в Кашмірі на законах шариату. Саме із втручанням індійської влади у виборчий процес у 1987 р. пов'язується набуття кашмірським сепаратизмом риси радикального екстремізму.

У 1990 р. «Кашмірська Джамаат-і-іслам» створює власну воєнізовану організацію «Хезб-уль-муджахидин» і виступає за ісламізацію Кашміру і приєднання до Пакистану. Але існує протилежний підхід до статусу території, який представляв «Фронт визволення Джамму і Кашміру» – незалежність і демократичність штату. Тобто, виникнення протиріч не тільки розширило коло проблеми, а й створило сприятливі умови для розвитку ісламізму.

Поєднання кашмірського сепаратизму з ісламізмом зробило Кашмір частиною світового тероризму, що стало новим етапом у боротьбі опозиції території Джамму і Кашмір проти індійської влади. Це проявлялося у створенні екстремістських організацій та участі їх у антиіндійських акціях в Кашмірі, що зокрема підтримувалося Пакистаном. Однією з основних організацій стало вище згадане воєнізоване крило «Кашмірської Джамаат-і-іслам».

Терористи стали ще однією стороною Кашмірського питання, а теракти зводять нанівець усі спроби діалогу між офіційними Ісламабадом та Нью-Делі. Зокрема, теракт у Мумбаї у 2008 р. та напад на військову базу Індії у м. Патханкот, здійснений ісламістською організацією «Джаіш-і-Мухаммад» у січні 2016 р. Індія звинувачує пакистанську владу у підтримці терористів.

Вище згаданий прем'єр-міністр Пакистану Зульфікар Алі Бхутто зазначив, що «Кашмір має бути звільнений, якщо Пакистан хоче мати повноцінне значення». Відзначимо, що ідея входження території Джамму і Кашмір до Пакистану та образ Індії як «ворога» стає наративом/образом, що об'єднує пакистанське населення, яке є багатоетнічним.

У Пакистані існує декілька наукових шкіл, які відображають тенденції формування ідентичності. Ісламісти сповідують ідею створення Пакистану в ім'я ісламу, який є основним джерелом згуртованості народу. Саме релігійний фактор та ісламські цінності покликані об'єднати багатоетнічний Пакистан, який стане батьківщиною «мусульман Індії» у формі централізованої держави. Плюралісти ж стоять на позиції мультикультурності Пакистану. Регіональні культури та іслам існували до створення держави і можуть співіснувати. Тож, доречною є не ісламізація, а більша децентралізація та розширення автономії провінцій, яка сприятиме національній інтеграції та формуванню спільної ідентичності. Третя школа представлена націоналістами, які стверджують, що розбудова держави та її ідентичності має ґрунтуватися на антагонізмі Пакистану до Індії. Ніщо не об'єднує пакистанців із середини крім образу «ворога».

Не важко помітити, що школа націоналістів має спільні риси із конструктивістською моделлю формування образу «ворога», яким для Пакистану є Індія. Спільне є і з парадигмою реалізму у міжнародних відносинах, коли захист власних інтересів силовими методами втілюється через нарощування військової міцї або збройне протистояння. Останнім часом саме така тенденція притаманна політиці пакистанського керівництва у нарощенні військово-ядерного потенціалу та конфронтації з Індією.

Ідею конфронтації з Індією щодо Кашміру відстоював і колишній Головнокомандувач штабу армії Пакистану Рахіль Шаріф, назвавши Кашмір «незавершеною програмою розділу Британської Індії», а «...тривалий мир неможливий без справедливого врегулювання Кашміру... це питання більше не можна відсунути на другий план».

Відзначимо, що питання Кашміру пов'язане не лише з терористичною складовою на яку гостро реагує Індія, а й з питанням водних ресурсів, яке у ХХІ ст. все частіше постає на порядку денному пакистансько-індійських відносин. У свою чергу, прем'єр-міністр Індії Нарендра Моді щодо цього зазначив: «Кров та вода не можуть текти разом», – пригрозивши перекрити воду Пакистану, якщо той буде продовжувати підтримувати терористів.

Теорія конструктивізму у пакистансько-індійських відносинах діє не лише щодо проблеми Кашміру та антагонізму між Ісламабадом і Нью-Делі, а й у геополітичній площині. Вираз «Ворог мого ворога – мій друг» вже історично виправданий у форматі союзників як Пакистану, так й Індії. Зокрема, у добу «холодної війни» Ісламабад підтримував тісні відносини з Вашингтоном, а Нью-Делі – з Москвою. У пост-біполярну добу, Пакистан все більше входить у фарватер зовнішньої

політики Китаю, який має протиріччя з Індією. Індія ж хоч і намагається слідувати власним національним інтересам, все ж залучена до певного співробітництва, що має анти-китайську спрямованість. Зокрема, мова йде про Чотиристоронній діалог з питань безпеки (QUAD), який втілює стратегічний діалог між Австралією, Індією, США та Японією з проблем безпеки в Індійсько-Тихоокеанському регіоні.

На основі вище згаданих фактів, можна стверджувати, що міждержавні конфлікти та антагоністична природа міждержавних конфліктів на прикладі пакистансько-індійського протистояння є проявом питань ідентичності та може бути обґрунтована кризь призму теорії конструктивізму у міжнародних відносинах.

УДК 327

Берділа І. І.,
студент 591 групи,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА КНР ТА ПАКИСТАНУ

Основоположними факторами відносин КНР та Пакистану є китайська ініціатива «Один пояс – один шлях» та Китайсько-Пакистанський Економічний Коридор (КПЕК). Багаточисельні угоди щодо енергетичної, економічної, комунікаційної та інфраструктурної взаємодії. Однак дослідником була обрана саме тема, яка стосується кооперації у військовій та політичній сферах. Не буде заявим відмітити, що Далекосхідний та Південно-азійський регіони залишаються відносно стабільними, не дивлячись на загальну хаотичність подій у світі. Враховуючи, що Китай і Пакистан, як і спільний сусід Індія, мають ядерну зброю, є важливим спрогнозувати дії усіх важливих акторів регіону у випадку створення осередку нового або поновлення старого конфлікту в Азії. Автор має на меті якщо не спрогнозувати, то створити підґрунтя для подальших оцінок конфліктогенності вказаних вище держав.

8-9 червня 2017 року Ісламська Республіка Пакистан вступила в Шанхайську організацію співробітництва, на теренах якої співпрацює з КНР в питаннях боротьби з тероризмом, регіональної безпеки та посилення економічних зв'язків. Сам статус був остаточно затверджений в 2019 році. З іншого боку, не дивлячись на

інтенсифікацію взаємодії між КНР та ІПП таким шляхом, Індія намагається завадити посиленню Пакистану в організації через проведення під своїм керівництвом «Протитерористичних зустрічей», зменшуючи роль Ісламської Республіки Пакистан у врегулюванні питання Афганістану. В питанні боротьби з тероризмом, Китай особливо співпрацює з Пакистаном, адже основні бази уйгурських бойовиків Ісламського руху Східного Туркестану, що виступають за незалежність Синьцзяну від КНР, розташовані біля кордону з Афганістаном та Пакистаном. З 2016 року й по-сьогодні проводяться спільні патрулювання китайських та пакистанських прикордонників.

Після нападу бойовиків на індійський піхотний батальйон в 2016 р., Китай раптово підтримав Індію, та засудив акт тероризму з боку Пакистану, вдавшись до «м'якої дипломатії». Але вже в лютому 2019 року, терористична група Джайш-і-Мохаммед атакувала індійський військовий конвой, внаслідок якого загинуло 40 людей. На цей раз Китай також засудив акт тероризму, та навіть закликав до співпраці аби знищити осередки угруповувань, але на цей раз без наголосу на причетність Пакистану до нападу. Більше того, Китай виступив на стороні Пакистану в серпні 2019 р., після того, як Індія відмінила певні права штату Кашмір, зокрема на власний прапор, освіту, ухвалення рішень зі сфер (окрім оборони, зв'язку та закордонних справ). Саме Пекін провів закриті консультації в рамках Ради Безпеки ООН, хоча й міжнародна спільнота не підтримала спільну позицію Китаю та Пакистану.

Переходячи до військово-технічного, потрібно зазначити, що Китай відправляє до ІПП одномоторні винищувачі 3+ покоління JF-17 «Грім» модифікацій BLOCK I та BLOCK II. Більше того, оборонно-промисловий комплекс Китаю співпрацює з Пакистаном в питанні вдосконалення двигунів для винищувачів, використовуючи напрацювання російських (РД-33) та американських (PRATT & WHITNEY 1120, 1126) інженерів. Актуальним моментом військової комунікації також є будівництво для Пакистану стелс-Фрегатів типу 054A/P PNS Tughril.

Дані тези можуть в певній мірі описати лінію за якою буде відбуватися подальша взаємодія Китаю та Пакистану. На думку автора, політично, Китай продовжить підтримувати Пакистан у протистоянні з Індією, хоча не буде вдаватися до радикальних дій, через наявність ядерного аспекту. Так як Китай досі зтурбований нестабільністю в Синьцзяні та прагне мати паритет у протистоянні з Індією, то військова співпраця буде тільки посилюватися в усіх сферах, окрім ядерної.

Список використаних джерел

1. Голянич Б. В., Вакуленко В. Р. Шанхайська організація співробітництва: історія, стан та перспективи // Політичне життя. 2023. С. 105-112.

2. Веселовський А, Гриценко А. Індія та Китай: велике суперництво подібностей. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/indiya-ta-kytay-velyke-supernytstvo-podibnostey>

3. Внутрішня політика та зовнішні орієнтири Пакистану за уряду Імрана Хана // Аналітичний центр ADASTRA 25.11.2021. URL: <https://adastra.org.ua/blog/vnutrishnya-politika-ta-zovnishni-oriyentiri-pakistanu-za-uryadu-imrana-hana>

4. Кисіль С, Моренчук А. Роль Китаю у відносинах Індії та Пакистану // Волинський національний університет імені Лесі Українки. 2021. С.78-90. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/226/190>

УДК 341.655(73:470)(043.2)

Буштець М. М.,

студентка 191 групи, спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Тихоненко І. В.,

канд. політ. наук, доцент, доцент
кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ США НА РОСІЮ: ДО ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

Російська війна проти України сприяла встановленню санкційного режиму проти Росії зі сторони світової спільноти. США стали активними учасниками введення санкцій проти РФ.

Санкції проти Росії є заходами, спрямованими на обмеження політичної та економічної діяльності РФ та осіб і організацій, що підтримують незалежність ДНР і ЛНР, а також через втручання РФ у справи України у 2022 році. Передумовами до впровадження санкцій проти Росії зокрема є оголошення президентом РФ В. Путіним визнання незалежності ДНР і ЛНР 22 лютого 2022 року, а 24 лютого – початок повномасштабного військового вторгнення в Україну. За словами

президента США Дж. Байдена, введення санкцій стало альтернативою Третій світовій війні, яка, ймовірно, призвела б до загибелі всього людства.

Американські санкції проти Росії можна умовно поділити на кілька типів: економічні й фінансові обмеження, індивідуальні санкції та санкції, спрямовані на уникнення первісних обмежень.

Економічні та фінансові обмеження є основними заходами, де США вживають дії. Ця категорія включає широкий спектр заходів, таких як: експортний контроль, обмеження торгівлі, встановлення тарифів та цінових меж на нафту, а також рішення Конгресу з різних питань. Наразі введено повні блокувальні санкції щодо провідних російських банків та інвестиційного фонду РФ. Також запроваджено обмеження на експорт американських товарів, що містять певне програмне забезпечення чи технології, для військових користувачів. Наразі запроваджено повні блокувальні санкції стосовно найбільших російських банків, включаючи «Сбербанк Росії», «ВЕБ.РФ», «ВТБ», «Промсвязьбанк», «Альфа-банк», «Новикомбанк», «Совкомбанк», «Транскапиталбанк» «Росбанк», «Московский кредитный банк», «Банк Тинькофф», «Солидарность», «Юнистрим» тощо. Також під повними блокувальними санкціями перебуває суверенний інвестиційний фонд РФ «російський фонд прямих інвестицій». Запроваджено «ргісесар» на російську нафту та нафтопродукти. Міністерством торгівлі США запроваджено надзвичайно жорсткі заходи експортного контролю проти військових користувачів, у тому числі Міноборони Росії. Експорт майже всіх американських товарів, вироблених в іноземних країнах з використанням певного програмного забезпечення, технологій чи обладнання американського походження, обмежено для військових кінцевих користувачів.

Другим важливим видом санкцій є індивідуальні. Індивідуальні санкції, накладені як покарання або стримування, зачіпають осіб, що порушили права людини чи загрожують безпеці. Ця група санкцій є найбільшою і найчастіше поповнюється рішеннями не лише США, а й інших країн. Наразі цей вид санкцій включають заморожування активів, заборону на в'їзд до США та інші обмеження щодо фінансових та бізнес-операцій. Основні представники РФ на яких накладені санкції – це Володимир Путін, Сергій Лавров, Сергій Шойгу, Олексій Міллер, Дмитро Медведєв, Ігор Сечін та інші.

Для ефективного функціонування санкційного режиму проти Росії важливим є створення системи заходів та інструментів для мінімізації спроб російського режиму обійти наявні обмеження. Основними процесами, які США наразі може пустити у дію – це посилений моніторинг та аналіз фінансових транзакцій та потоків коштів. США

розширили можливості Управління з контролю за іноземними активами (OFAC) щодо проведення фінансових розслідувань та виявлення схем обходу санкцій. Також американські спецслужби активно співпрацюють з партнерами з метою обміну розвідувальною інформацією про фінансові потоки, пов'язані з Росією. Застосовуються передові технології аналізу великих даних для відстеження підозрілих транзакцій. У галузі вдосконалення та покращення експортного контролю уряд США вже розширив списки товарів, технологій та послуг, експорт яких до Росії підлягає ліцензуванню. Також посилено перевірки кінцевих користувачів товарів, що експортуються до Росії, з метою запобігання їх перенаправленню та налагоджено тісну співпрацю між урядовими агенціями США для координації експортного контролю.

Не є виключенням, що з юридичної сторони питання також треба бути обачним. Тому вже збільшено кількість розслідувань порушень санкцій, проведених Міністерством юстиції та OFAC. Запроваджено суворіші покарання, включаючи значні фінансові штрафи та тюремні строки, за порушення санкцій російською елітою та громадянами РФ. Посилено міжнародну співпрацю для притягнення порушників до відповідальності, в тому числі через екстрадицію.

Підводним камінням для США стає азійський партнер РФ – Китай. РФ виробила певний ланцюг, за яким вона вправно оминає не всі, але частину економічних та фінансових санкцій. На базі її дій можна виділити декілька способів та шляхів, як вона це робить. Перший вид – це торговельна схема. Росія нарощує обсяги торгівлі з Китаєм, переводячи багато експортно-імпортних операцій на проекти з китайськими партнерами. Це дозволяє їй обходити заборони на експорт та імпорт зі сторони США. Китай стає ключовим торговельним і фінансовим хабом для Росії. Друга схема – фінансові маніпуляції на ринку Китаю. Використовуючи китайські фінансові установи, Росія намагається обходити обмеження на доступ до долара США та міжнародної банківської системи SWIFT. Російські банки активно переводять розрахунки в юані, а також використовують альтернативні платіжні системи, такі як CIPS. Третій вид – технологічне співробітництво. Росія спрямовує зусилля на розвиток технологічного співробітництва з Китаєм, з метою взаємозаміни американських та європейських технологій, що заборонені для експорту в Росію. Китай стає ключовим постачальником обладнання, компонентів та ноу-хау для російських компаній. Ці та інші схеми дозволяють Росії значною мірою компенсувати негативний вплив санкцій США шляхом посилення економічної та технологічної кооперації з Китаєм.

Взагалі, крайнім потужним ривком до використання санкцій стало 26 лютого 2024 р. У п'ятницю, 23 лютого 2024 року, Управління з контролю за іноземними активами Міністерства фінансів США і

Державний департамент оголосили про найбільший в історії пакет санкцій проти Росії Сполученими Штатами, який загалом стосується приблизно 500 фізичних та юридичних осіб. Крім того, Міністерство торгівлі США оголосило про нові експортні обмеження, пов'язані з Росією, додавши понад 90 компаній (у Китаї, Індії, Киргизстані, Росії, Південній Кореї, Туреччині та Об'єднаних Арабських Еміратах) до списку організації. Ці останні дії США відбулися після того, як 22 лютого 2024 року ЄС запровадив свій тринадцятий пакет санкцій, спрямованих на військову промисловість Росії та пов'язані з нею компанії.

Цей поточний раунд санкцій спрямований суто на компанії та фізичних осіб. Щодо фінансової інфраструктури Росії, то це обмеження використання Росією міжнародної фінансової системи шляхом визначення інвестиційних фондів і фондів капіталу, фінансових технологічних компаній і фінансових установ, включаючи оператора російської національної платіжної системи «Мир» і низку раніше не визначених регіональних російських банків.

Військово-промисловий комплекс Росії та інші сектори російської економіки, включно з суб'єктами, які займаються передовим виробництвом і технологіями, виробництвом зброї, адитивним виробництвом, робототехнікою, промисловою автоматизацією, закупівлею програмного забезпечення, лазерів і безпілотних літальних апаратів (БПЛА), а також доставкою матеріально-технічного забезпечення (включаючи найбільшу російську судноплавну та нафтоналивну компанію «Совкомфлот» та її 14 танкерів для перевезення сирої нафти).

ОФАС і Державний департамент також наклали санкції на кількох фізичних і юридичних осіб у різних країнах, які ймовірно брали участь в ухиленні від санкцій та їх обході, включаючи понад два десятки юридичних і фізичних осіб, розташованих у Білорусі, Китаї, Фінляндії, Німеччині, Ірландії, Казахстані, Киргизстані, Ліхтенштейн, Туреччині, Сербії, ОАЕ та В'єтнамі.

США видали обмежені дозволи на згортання, пов'язані з нещодавно визначеними сторонами та суднами. Загалом ці ліцензії дозволяють згортати або припиняти відносини з певними особами, які потрапили під санкції, а також розвантажувати сиру нафту (або інший вантаж) із визначених суден «Совкомфлоту» до 8 квітня 2024 року.

У результаті цих позначень майно та інтереси у власності фізичних, юридичних осіб і суден, які перебувають під юрисдикцією РФ, блокуються (заморожуються), а громадянам США забороняється вести з ними бізнес. Крім того, згідно з Правилем 50 відсотків ОФАС усі організації, 50% чи більше акцій яких прямо, чи опосередковано належать особам, які підпали під санкції (фізичним та юридичним

особам), тепер також заблоковано, навіть якщо ці організації не були конкретно ідентифіковані 23 лютого 2024 року. В результаті позначень у Списку суб'єктів, експорт, реекспорт і передача (всередині країни) особами США та інших країн до перелічених організацій товарів, які підпадають під дію Правил експортного контролю США (EAR), підлягають експортному ліцензуванню в США.

Окремо 23 лютого 2024 року OFAC опублікував вказівки щодо двох попередніх рішень OFAC, які забороняють особам із США та інших країн імпортувати до Сполучених Штатів такі предмети, пов'язані з алмазами: ювелірні вироби з діамантами та несортовані діаманти, що походять з Росії або експортуються з Росії, з 1 березня 2024 року.

Деякі непромислові алмази, які були видобуті, вироблені або виготовлені повністю або частково в Росії, незалежно від того, чи були такі продукти включені або суттєво перетворені в інші продукти за межами Росії також під санкціями. Зокрема, з 1 березня 2024 року імпорт таких непромислових алмазів вагою 1,0 карата або більше буде заборонено, а 1 вересня 2024 року заборона пошириться на кваліфіковані непромислові алмази вагою 0,5 карата або більше.

Підсумовуючі можна зазначити, що санкції мають відчутний, але обмежений вплив на російську економіку. Росії вдається частково компенсувати їх за рахунок зміцнення економічних зв'язків з Китаєм та іншими партнерами. Ключовим фактором ефективності санкцій є здатність США та союзників запроваджувати скоординовані, комплексні обмеження, що постійно вдосконалюються. Це потребує великих адміністративних, правових та розвідувальних зусиль. Важливу роль відіграють заходи з протидії спробам Росії обійти санкції. Посилення моніторингу фінансових операцій, вдосконалення експортного контролю, активне правозастосування та інформаційні кампанії є критично важливими. Економічні санкції самі по собі не можуть зламати рішучість Росії продовжувати агресивну зовнішню політику. Вони мають доповнюватися іншими інструментами тиску, включаючи дипломатичні, політичні та військові заходи.

Отже, економічні санкції США проти Росії є досить розгалуженими та мають результативність. Проте, у питанні їх ефективності є низка нюансів. Насамперед довгострокова ефективність санкцій значною мірою залежить від здатності США та союзників підтримувати єдність і наполегливість у їх застосуванні, особливо враховуючи економічні інтереси деяких країн, зацікавлених у співпраці з Росією.

Владюк О. С.,
магістрантка спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

РОЛЬ CREATIVE AUSTRALIA В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КРАЇНИ

Культура є найважливішим інструментом публічної дипломатії. Протягом всієї історії людства процеси обміну мовою, ідеями, мистецтвом, релігією завжди покращували відносини між різними народами та націями. У сучасному глобалізованому світі саме культурна дипломатія допомагає побудувати фундамент довіри, її ціль – зменшити бар'єри та сприяти взаємній повазі та взаєморозумінню, налагодити тісніші міжнародні відносини.

Ще понад двісті років тому культура Австралії була переважно культурою її аборигенів. Однак зараз це захоплююче поєднання стародавніх традицій та передових форм самовираження, яке робить Австралію динамічною та інноваційною країною.

Creative Australia є основним органом уряду Австралії, що надає інвестиції та консультаційну підтримку у сфері мистецтва. Він починав свою діяльність як Австралійська рада у справах мистецтв в 1968 році, проте в січні 2023 році відбулося «відродження» культурної політики – уряд Австралії запровадив нову національну культурну політику «Відновлення: місце для кожної історії, історія для кожного місця». Головним елементом «Відновлення» стало створення Creative Australia – розширеної та модернізованої версії Австралійської ради мистецтв, яка об'єднує державні, приватні та комерційні інвестиції у креативність. Creative Australia продовжуватиме інвестувати в австралійське мистецтво та культуру через існуючі грантові програми, інвестиційні та розвиткові рамки, а також реалізовуватиме нові ініціативи для ширшої взаємодії з секторами.

Creative Australia функціонує відповідно до положень Закону про творчу Австралію 2023 та керується баченнями, основними діями та принципами, що викладені в національній культурній політиці уряду Австралії. Основними функціями установи є: підтримка австралійської мистецької практики; сприяння вдосконалення цих практик шляхом підтримки різних видів діяльності; підтримка мистецьких практик аборигенів та мешканців островів Торресової протоки; сприяння участі громадськості в мистецтві тощо.

В рамках діяльності органу засновано Music Australia та Creative Workplaces. Перше підтримує діяльність у сфері сучасної музики та

програми, що сприятиме зростанню ринку сучасної австралійської музики, зокрема через стратегічні ініціативи, галузеві партнерства, дослідження, розвиток навичок та просування експорту. Вона також забезпечить постійні інвестиції в Sounds Australia для подальшої підтримки розвитку цифрового та міжнародного ринку для австралійських артистів. Creative Workplaces сприятиме створенню безпечних робочих місць для австралійських митців та працівників, які підтримують австралійську мистецьку практику. У рамках Creative Australia також буде створена організація Writers Australia, яка з 2025 року надаватиме пряму підтримку літературному сектору, в тому числі письменникам і видавцям, розширюватиме місцеву та міжнародну аудиторію австралійських книжок і заснує Національну поетичну премію Австралії.

Creative Australia дає митцям, творчим працівникам і організаціям можливість скористатися значними економічними, культурними та творчими можливостями, які пропонує міжнародне залучення. Це створює значну суспільну цінність для австралійської громади та зміцнює її репутацію як витонченої та креативної нації з впевненим, орієнтованим назовні та орієнтованим на майбутнє культурним сектором. Мистецтво, творчість і культура є одним з найважливіших експортних товарів Австралії, які сприяють розвитку країни як важливого місця для туризму, освіти, торгівлі та інвестицій.

Австралійською радою розроблялися стратегії, які Creative Australia продовжує реалізовувати в своїй діяльності. Головна мета стратегії полягає у тому, щоб австралійське мистецтво, культура та творчість процвітали та були відомі у всьому світі своєю інноваційністю, стійкістю, складністю та різноманітністю.

Creative Australia залучає до наступних заходів: Asia Pacific Arts Awards, the Venice Biennale (наприклад, в 2022 року протягом 200 днів відбулася найтриваліша виставка в Австралійському павільйоні, яка зібрала близько 400 000 відвідувачів), National Arts and Disability Awards, Prime Minister's Literary Awards, Creative Australia Awards та First Nations Arts and Culture Awards.

Більше ніж за 55 років своєї діяльності понад \$4,8 млрд інвестицій у культуру було виділено на понад 37 000 грантів для митців та понад 25 000 інвестицій для творчих організацій.

Таким чином, можна зробити висновок, що Creative Australia відіграє важливу роль у зовнішній політиці Австралії, допомагаючи їй позитивно представляти себе на міжнародній арені та розвивати дружні відносини з іншими країнами через культурний обмін та співпрацю в галузі мистецтва та культури. Шляхом реалізації різноманітних програм та ініціатив, Creative Australia сприяє збагаченню культурного життя країни та зміцненню її позицій у світі.

Ганчо Т. Є.,
магістрнатка спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

РОБОТА СПЕЦІАЛЬНОЇ МОНІТОРИНГОВОЇ МІСІЇ ОБСЄ НА ДОНБАСІ ТА ЇЇ УКРАЇНСЬКА КРИТИКА

Війна в Україні відкриває багато складних питань для міжнародного співтовариства, а Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) відігравала ключову роль у спробах мирного врегулювання конфлікту. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ на Донбасі була важливим інструментом для моніторингу порушень перемир'я та дотримання міжнародних стандартів.

Перш за все, слід зазначити, що ОБСЄ було створено у 1975 році для підтримки багатостороннього діалогу з метою забезпечення миру та безпеки в Європі [1].

В рамках своєї діяльності ОБСЄ розв'язує широкий спектр питань щодо світової безпеки: контроль над озброєнням; превентивна дипломатія; урегулювання криз і постконфліктне відновлення; протидія тероризму; захист прав людини тощо.

Роль Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ на Донбасі

1. Моніторинг порушень. Місія забезпечує постійний моніторинг ситуації на місцях, виявляючи порушення перемир'я та інші конфліктні події.

2. Допомога у врегулюванні конфлікту. Шляхом збору об'єктивних даних та звітів, місія допомагала виробити рекомендації щодо мирного вирішення конфлікту.

3. Будівництво довіри. Присутність місії підвищувала довіру між конфліктуєчими сторонами та міжнародним співтовариством.

Розбіжності ОБСЄ з українським урядом часто були пов'язані зі скаргами Києва на те, що спостерігачі - зокрема особи з російським громадянством - симпатизують або навіть причетні до ідей і діяльності донбаських сепаратистів, очолюваних Росією. У 2016 році стався широко висвітлений скандал навколо присутності деяких спостерігачів на весіллі бойовика-сепаратиста - інцидент, який призвів до звільнення присутніх на весіллі спостерігачів від ОБСЄ [2].

У 2019 був звільнений ще один співробітник ОБСЄ після того, як він відкрито висловив свої антиукраїнські погляди [3]. З іншого боку, поширювалися дезінформуючі українські повідомлення про нібито

упереджені спостереження ОБСЄ та її нібито ексклюзивне фіксування злочинів ЗСУ.

Проте факт участі ОБСЄ в Україні особливо важливий, перш за все, у зв'язку з більш широкою роллю Організації, а також зважаючи на значні масштаби і складну структуру її присутності в Україні.

На думку одного київського експерта, «Україна сьогодні фактично стала лакмусовим папірцем дієздатності ОБСЄ, а сама Організація через урегулювання конфлікту в Україні проходить 'перевірку на міцність'. В Україні це розуміють, і тому підтримують реальні зміни в ОБСЄ, щоб забезпечити її дієздатність і дотримання Гельсінських принципів [4]».

Як уже зазначалося, питання щодо перетворення нинішньої цивільної неозброєної місії в щось більш міцне досі залишається відкритим. Ідея тодішнього президента України Порошенка від 2016 року про озброєння Місії була рішуче відкинута всіма іншими суб'єктами переговорів.

Можливі перспективи Розвитку

1. Розширення мандату. Можливе розширення мандату місії для більш активної участі в процесі врегулювання конфлікту.

2. Підвищення ефективності. Запровадження нових технологій та підвищення координації з іншими міжнародними організаціями для забезпечення більшої ефективності місії.

3. Залучення допомоги громадськості. Залучення більш активної участі української громадськості та місцевих громад у роботі місії для підвищення її ефективності та легітимності.

З іншого боку, структура, функціонування та звіти СММ ОБСЄ були значно удосконалені з моменту початку розгортання Місії. Місія набула солідний потенціал швидкого реагування, новий досвід польових операцій, краще технічне оснащення, а також нові знання в галузі використання сучасних технологій

Російська Федерація у вересні 2021 році заблокувала продовження мандата іншої польової місії, яка була розгорнута з липня 2014 року в контексті зусиль зі сприяння врегулювання конфлікту, а саме Місії спостерігачів ОБСЄ на російських пунктах пропуску «Гуково» і «Донецьк». Широкомасштабне вторгнення РФ 24 лютого 2022 року призвело до змін роботи інституції в Україні. Через деструктивну позицію Росії було заблоковано мандати 2 польових операцій ОБСЄ в Україні. Мандат Спеціальної Моніторингової Місії був заблокований 31 березня 2022 року. І мандат координатора проєктів ОБСЄ в Україні був заблокований також наприкінці червня 2022 року. Польової присутності ОБСЄ в Україні більше немає.

Отже, Спеціальна Моніторингова Місія ОБСЄ на Донбасі відіграла важливу роль у мирному врегулюванні конфлікту та моніторингу порушень. Однак, вона також стикалася з різними викликами та критикою, які потребують уваги для підвищення ефективності та легітимності своєї роботи.

Список використаних джерел

1. Снігир О. ОБСЄ та Росія. Українська призма. Рада зовнішньої політики // Призма. 04.10.2016. URL: <http://prismua.org/osce-ukraine-role-russia-smmpeacekeepers/>

2. «ОБСЄ звільнили спостерігачів, які засвітилися на весіллі у терористів», .ua, URL: <https://www.ua/polityka/obsye-zvilnyly-sposterihachiv-iaki-pohulialy-na-vesilli-u-boiovykiv-110898.html>

3. “Zelensky wants OSCE monitors to be honest when record violations in Donbas,” Interfax-Ukraine, 16 September 2019. URL: <https://en.interfax.com.ua/news/general/613466.html>

4. Віталій Мартинюк, «Перезавантаження ОБСЄ – випробування в Україні» УЦІПР, № 19 (743). URL: http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7:perezavantazheniya-obs-viprobuvannya-v-ukran&catid=8&lang=ua&Itemid=201

УДК 327

Кубік В. С.,
магістрант спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональна студія»,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ДИНАМІКИ

Аналіз сучасних проблем міжнародних відносин, що охоплюють глобальні виклики та регіональні аспекти. Міжнародні відносини розглядаються як система взаємодій між країнами на різних рівнях, включаючи політичний, економічний та соціальний аспекти. Глобальні проблеми, такі як зміна клімату та міжнародна безпека, вимагають спільних зусиль для їхнього вирішення.

Актуальність теми обумовлена активними змінами у світовому порядку, наростанням транснаціональних проблем та потребою у нових підходах до глобалізації та міжнародної взаємодії. Причорноморський регіон відзначається особливим стратегічним положенням, що робить його ареною для багатьох геополітичних конфліктів та можливостей співпраці, включаючи сучасний контекст війни Росії проти України. Це актуалізує необхідність розгляду регіональних викликів та можливостей у світлі сучасних міжнародних відносин.

Кліматичні зміни та екологічні проблеми становлять серед основних глобальних викликів сучасності. Антропогенне збільшення концентрацій парникових газів, викиди яких значною мірою походять від промисловості та транспорту, спричиняє зміни клімату. Ці зміни призводять до екстремальних погодних явищ, що негативно впливають на глобальну економіку, здоров'я населення та безпеку. Ця проблематика вимагає міжнародної угоди, спрямованої на регуляцію та зниження викидів парникових газів.

Економічні кризи часто демонструють транснаціональний характер і здатні викликати значні коливання у світовій економіці. Події, як фінансова криза 2008 року, підкреслили взаємозалежність національних економік та акцентували на критичній важливості міжнародної координації макроекономічних політик для забезпечення стабільності та відновлення після кризових явищ.

Розвиток технологій та питання кібербезпеки займають центральне місце у контексті глобалізації. Акселерація технологічних інновацій сприяє економічному зростанню та соціальному розвитку, однак супроводжується зростанням ризиків, пов'язаних з кібератаками та порушеннями інтегритету даних, які мають потенційно глобальні наслідки. Це вимагає розробки міжнародних нормативно-правових рамок для забезпечення кібербезпеки та захисту цифрової інфраструктури.

Пандемічні загрози та глобальне здоров'я набули особливої актуальності у світлі пандемії COVID-19, яка підкреслила критичну необхідність глобальної співпраці у сфері охорони здоров'я. Впровадження міжнародних стандартів у відповідь на загрози здоров'ю стало імперативом для забезпечення глобальної та регіональної стабільності. Адекватна підготовка та оперативна реакція на здоров'я населення є вирішальними для зменшення впливу майбутніх пандемій на світове співтовариство.

Економічні інтеграції та торговельні угоди відіграють стратегічну роль у Причорноморському регіоні, який функціонує як важливий міст між Європою та Азією. Регіон є ключовим у транзиті енергетичних

ресурсів та товарів, забезпечуючи значні економічні переваги для країн-учасниць. Торговельні угоди, зокрема ініціатива Чорноморської економічної співпраці, спрямовані на фасилітацію економічного зростання шляхом стимулювання спільних інвестицій та вільного переміщення товарів між державами.

Безпекові виклики в регіоні є суттєвими, особливо у світлі триваючих військових конфліктів та політичної нестабільності. Військові дії, такі як війна Росії проти України, анексія Криму, а також конфлікти в Грузії та Молдові, суттєво впливають на загальну безпеку регіону. Ці події спонукають до переосмислення військових та політичних стратегій країн-учасниць, підкреслюючи необхідність адаптації до змінних геополітичних реалій.

Енергетична безпека є критичним аспектом для країн Причорноморського регіону, оскільки їх економічне та політичне стабілізація залежить від імпорту енергоресурсів та контролю над ключовими транзитними маршрутами. Інфраструктура енергетичних коридорів, що проходять через Чорне море, відіграє вирішальну роль у забезпеченні постійного постачання енергії до країн Європейського Союзу, тим самим забезпечуючи енергетичну стабільність регіону.

Вплив глобальних викликів на регіональні відносини проявляється через реакції регіону на міжнародні кризи, такі як пандемії, швидкі технологічні зміни, та вимоги кібербезпеки. Зіткнення з необхідністю адаптуватися до стрімких глобальних змін спонукає країни регіону розвивати міжнародні та регіональні механізми співпраці, з метою формування ефективної відповіді на ці загрози. Це включає створення стійких інституціональних рамок та розробку політик, здатних зміцнити регіональну та глобальну безпеку.

Регіональний аспект Причорноморського регіону акцентує на значущості мультирівневої взаємодії, яка охоплює локальний, національний та міжнародний рівні, відіграючи ключову роль у забезпеченні економічного прогресу, політичної стабільності та безпеки. Ця багаторівнева взаємодія є вирішальною для адаптації та відповіді на глобальні та регіональні виклики, які ставлять перед регіоном складні завдання у сферах економіки, безпеки та стійкого розвитку. Зміцнення інституціональних механізмів та розширення міждержавного співробітництва виявляються критичними для оптимізації регіональних відносин і формування ефективних стратегій розвитку, спрямованих на досягнення довготривалої стабільності.

Війна Росії проти України, ініційована анексією Криму у 2014 році та продовжена військовими діями на сході України, кардинально трансформувала геополітичний ландшафт Причорноморського регіону. Даний конфлікт спричинив значні гуманітарні кризи та активізував дебати щодо безпекової структури Європи, посиливши військову присутність країн НАТО в регіоні та збільшивши міжнародну ізоляцію Росії.

Військові дії в Україні призвели до масштабних людських страждань, великої кількості внутрішньо переміщених осіб та біженців. Економічні та соціальні наслідки конфлікту, зокрема руйнування житла, втрата робочих місць та зростання бідності, стали серйозним викликом не тільки для України, а й для сусідніх держав, які приймають біженців. Ці події підкреслюють необхідність міжнародної відповіді та координації для вирішення гуманітарних проблем та стабілізації регіону.

Війна в Україні порушила фундаментальні питання щодо ефективності міжнародного права у запобіганні державній агресії та забезпеченні глобальної безпеки. Конфлікт підкреслив недоліки у виконанні міжнародних угод та дотриманні зобов'язань, особливо в контексті підтримання територіальної цілісності та суверенітету держав.

Реакція ключових міжнародних організацій, включно з Організацією Об'єднаних Націй (ООН), Організацією з Безпеки та Співробітництва в Європі (ОБСЄ), Європейським Союзом (ЄС) та Північноатлантичним альянсом (НАТО), на український конфлікт була складною та суперечливою. Ініціативи цих організацій охоплювали дипломатичні заходи, запровадження санкцій проти Росії та надання безпекової та гуманітарної підтримки Україні. Проте, дії міжнародних організацій викликали дискусії стосовно їхньої ефективності та здатності забезпечити довготривале врегулювання конфлікту та стабілізацію регіону.

Отже, оцінка впливу глобальних викликів на Причорноморський регіон підтвердила, що зміни клімату, економічні рецесії, технологічні інновації та пандемічні загрози потребують координованих міжнародних заходів для адекватної реакції. Регіон стикається з необхідністю адаптації національних політик і зміцнення регіональної координації, щоб ефективно відповісти на ці виклики. Значення військового конфлікту між Росією та Україною для майбутнього міжнародних відносин у регіоні неможливо переоцінити. Війна принесла значні зміни у регіональну політичну та безпекову динаміку, вказуючи на критичну роль міжнародного права та ефективності колективних заходів безпеки в регіоні.

Рекомендації для підвищення регіональної стабільності та посилення міжнародного співробітництва охоплюють зміцнення правових інституцій, експансію міжнародних економічних та безпекових угод, а також активізацію ширшого міжнародного співробітництва для вирішення регіональних і глобальних викликів. Важливо забезпечити активнішу участь регіональних організацій та міжнародних партнерів у розв'язанні конфліктів та розширенні співпраці з метою досягнення довготривалої стабільності.

Ці висновки підсилюють необхідність застосування адаптивного підходу в міжнародних відносинах, який інтегрує як глобальні, так і регіональні аспекти, зосереджуючи увагу на розробці міцних, тривалих стратегій для адресації сучасних викликів. Такий підхід має на меті забезпечити ефективність та стійкість політичних, економічних і безпекових ініціатив на різних рівнях міжнародної взаємодії.

УДК 327 (569.4)

Ніколенко В. С.

магістрант спеціальності 032 «Історія та археологія»,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ВІЙСЬКОВА ОПЕРАЦІЯ ІЗРАЇЛЮ В СЕКТОРІ ГАЗА (2023-2024)

Війна між Ізраїлем та Хамасом спалахнула 7 жовтня 2023 року. Цьому передувало раптове вторгнення бойовиків ХАМАСу на територію Ізраїлю, що призвело до сотень жертв серед цивільного населення. В той самий день Ізраїль оголосив про початок військової операції «Залізні мечі», яка триває вже понад шість місяців.

Хоча ХАМАС зазнав значних втрат і частина його бойових сил була знищена або поранена, він все ще функціонує як злагоджена організація і, ймовірно, зможе відновити контроль над Сектором Газа, якщо Ізраїль виведе свої війська.

Після понад шести місяців війни, жодна з встановлених цілей операції, які озвучив прем'єр-міністр Ізраїлю Б. Нетаньягу, не була досягнута. ХАМАС не був знищений, понад 100 заручників залишаються в Газі, і жоден з його вищих керівників не був убитий.

У розпал війни в Газі воювали одночасно п'ять маневрених дивізій, кожна з яких налічувала приблизно від 10 до 20 тисяч солдат. Згідно з рішенням від 7 квітня 2024 року, в Секторі Газа залишилася тільки 162-а дивізія, і та не в повному складі.

Через кілька місяців Ізраїль зіткнувся з міжнародним тиском з боку США та інших країн через велику кількість жертв серед цивільного населення та критичну гуманітарну ситуацію в регіоні, але це не єдині причини, чому кампанія втрачає інтенсивність і не витримує динамічних маневрів, які призвели до швидких перемог Ізраїлю над арабськими арміями в минулому.

Навіть на піку наступу ЦАХАЛу в Газі армія застосовувала підхід, який не дозволяв швидко розгорнути сили в кількох районах одночасно. Останній затверджений план ЦАХАЛу щодо завоювання сектора Газа, розроблений майже десять років тому, передбачав одночасні атаки на місто Газа, Хан-Юніс і Рафах із захопленням ключових міст протягом двох тижнів.

Поточна кампанія, яка офіційно отримала назву «Залізні мечі», була набагато повільнішою та більш обдуманною. Це, ймовірно, наслідок відсутності впевненості ізраїльського керівництва щодо здатності ЦАХАЛу ефективно використовувати наземні маневри в Секторі Газа.

Після початку маневрів Ізраїль захопив місто Газа та його передмістя. Зосередження на цьому місці з самого початку мало сенс, оскільки за оцінками Ізраїлю, найкращі ракетні підрозділи ХАМАСу перебували саме в цьому районі, а також більша частина керівного апарату ХАМАС.

Проте, просуваючись методично через Сектор, Ізраїль повільно виштовхнув понад мільйон жителів Гази в Рафах уздовж південного кордону. Лише в кінці лютого 2024 року ЦАХАЛ був готовий взяти останню фортецю ХАМАСу – Рафах, а міжнародний спротив, навіть серед найближчих друзів Ізраїлю, досягав zenіту.

Повільність просування також обмежила здатність Ізраїлю використовувати резервні сили. Три місяці утримання платників податків від роботи та сім'ї були серйозним гальмом для економіки. Необхідність звільнення резервістів безпосередньо вплинула на масштаб кампанії, яку мав розпочати Ізраїль.

Навіть якщо ЦАХАЛ увійде в Рафах і розгромить там чотири батальйони ХАМАС, бойові сили організації продовжать існувати в тій чи іншій формі.

В лютому 2024 року військова розвідка Ізраїлю розповсюдила ізраїльським лідерам документ із попередженням, що навіть якщо ЦАХАЛу вдасться знищити ХАМАС як організовану військову силу в Газі, вона виживе як «терористична група та партизанська організація».

Ізраїльська стратегія стосовно Гази наразі зосереджена на запобіганні поверненню ХАМАС до повного контролю над сектором. Меір Бен-Шаббат, колишній радник Б. Нетаньяху з національної

безпеки, вказує на те, що ключовим елементом контролю ХАМАСу над Газою є здатність захоплювати гуманітарні поставки. Тому важливо захоплювати ці конвої, щоб уникнути зміцнення позицій терористичної групи серед місцевого населення. За словами М. Бен-Шаббата, це можна забезпечити шляхом створення безпечних зон під контролем Ізраїлю, де цивільне населення може отримувати допомогу.

Пропозиції міністра оборони Йоава Галанта щодо створення багатонаціональної оперативної групи під керівництвом США неоднозначно приймаються в політичних колах країни. Навіть нариси таких планів зазнають критики, що створює додаткові труднощі для вирішення конфлікту.

Отже, війна між Ізраїлем та ХАМАСом продовжує тривати, залишаючи за собою серйозні наслідки та невирішені питання. Незважаючи на оголошену Ізраїлем операцію «Залізні мечі», ХАМАС залишається активним гравцем та зберігає здатність до подальшої боротьби. Досягнення оголошених Ізраїлем військових цілей не відбулося, а гуманітарна криза в регіоні поглиблюється, що призводить до міжнародного тиску на Ізраїль. Необхідність збереження безпеки та гуманітарних умов для місцевого населення вимагає від країни складних виборів у майбутньому управлінні регіоном.

Список використаних джерел

1. Hassona M. Israel and Palestine. Events of 2023 // Human Rights Watch. 2023. October 19. URL: <https://www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/israel-and-palestine>
2. Combe P. C. Israel – Hamas 2024 Symposium – Ruminations on the Legal, Policy, and Moral Aspects of Proportionality // Lieber Institute. West Point. 2024. February 9. URL: <https://lieber.westpoint.edu/ruminations-legal-policy-moral-aspects-proportionality/>
3. Сааков В. Ізраїль виводить війська з півдня Сектора Гази // Deutsche Welle. 2024. 7 квітня. URL: <https://www.dw.com/uk/izrail-vivodit-vijska-z-pivdna-sektora-gazi/a-68761524>

Покотило Ю. О.,
магістрантка спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональна студія»,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ЗМІНА СТРАТЕГІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ ІРАНУ У ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ

Після Ісламської революції 1979 року Іран мав на меті встановити незалежну зовнішню політику, вільну від впливу західних та східних держав. Проте з часом зростаючі конфлікти з Заходом збільшили вагу антизахідного напрямку в зовнішній політиці Ірану. Важливим проявом цього став стратегічний поворот до Сходу, де країни, такі як Китай та Росія, розглядалися як ключові партнери та альтернативи Заходу. "Погляд на Схід" Ірану загалом розуміється як стратегія, спрямована на зміцнення політичних, економічних та стратегічних зв'язків з країнами Східного півкуля, особливо в Азії, з метою розширення альянсових мереж та зменшення уразливості Ірану перед впливом західних держав.

Цей краткий огляд пропонує докладний аналіз стратегії «Погляд на Схід» Ірану – стратегії, яка розвивалася та змінювалася за урядів трьох послідовних президентів: Махмуда Ахмадінежада (2005-2013), Хасана Роухані (2013-2021) та Ібрахіма Раїсі (2021-дотепер). Незважаючи на відмінності у їхніх підходах, у дослідженні аргументується, що існують дві фундаментальні схожості між цими урядами – бажання диверсифікувати зовнішні зв'язки Ірану та економічні мотивації, які визначають ці дипломатичні маневри. Проте, політика, проведена Ахмадінежадом, Роухані та Раїсі, має помітні відмінності у їх концептуальних основах, географічному охопленні, інституційних структурах та зовнішніх та внутрішніх факторах, що їх підтримують.

Хоча відхід від принципу «ні Схід, ані Захід» приносить деякі плідні результати, він одночасно обмежує зовнішньополітичні можливості Ірану, тим самим лімітуючи його дипломатичну гнучкість. Це ще більше підсилюється обережним ставленням до Заходу, особливо до Сполучених Штатів, з боку східних партнерів Ірану, включаючи Китай та інші азійські держави, такі як Індія.

Хоча політика «Погляд на Схід» принесла Ірану певні переваги, такі як збільшена стійкість проти західних санкцій та підвищення стратегічного важелю у глобальній політиці, вона також приносить ризик значного звуження зовнішньополітичних можливостей Ірану. Наприклад, Саудівська Аравія, регіональний супротивник Ірану, змогла зберегти баланс у своїх відносинах як з Сходом, так і з Заходом,

ефективно маневруючи в складному геополітичному ландшафті. Навпаки, зростаюча орієнтація Ірану на Схід може спричинити його подальше відчуження від решти світу, зменшуючи його дипломатичний простір дій та поглиблюючи геополітичне відчуження. Незалежні спостерігачі та політики в Ірані постійно попереджають про зростаючу залежність країни від Китаю. Деякі навіть стверджують, що без впливу Китаю на Ісламську Республіку було б набагато складніше Тегерану та Рияду досягти успішної угоди з нормалізації їхніх відносин. Хоча правда, що Іран має свої власні економічні та безпекові інтереси у пошуках нормалізації відносин з Саудівською Аравією, значні розбіжності між двома націями ускладнюють їх мирне узгодження без активного та надійного посередництва з боку великої глобальної держави.

Незважаючи на 25-річну комплексну стратегічну угоду Тегерану з Пекіном, сусіди Ірану через Перську затоку були більш ефективні у привертанні китайських інвестицій та уникненні геополітичного відчуження. Цей успіх головним чином можна пояснити політикою балансування та страхового відшкодування, що приймають країни Ради зі співробітництва Перської затоки в епоху загострених протистоянь великих держав. Важливо зазначити, що східні партнери Ірану, включаючи Китай, Індію і, до недавнього часу, навіть Росію, традиційно утримувалися у відносинах з Іраном. Хоча вони готові до співпраці з Іраном, вони одночасно обережно діють, щоб уникнути загрози своїм відносинам з Заходом. Цей підхід був очевидним до укладання Спільного дійсного плану дій, коли Росія та Китай дотримувалися міжнародних санкцій проти Ірану, підкреслюючи свої геополітичні та економічні пріоритети. Тому еволюція політики "Погляд на Схід" Ірану в нерозривний спосіб пов'язана з широкими геополітичними інтересами його східних партнерів.

Ця динаміка стала ще складнішою через недавні глобальні події, особливо війну в Україні. Хоча конфлікт змусив Росію менше дбати про свої відносини з Заходом, здатність Москви допомагати Ірану, особливо економічно, стала обмеженою. Більше того, інші потенційні східні союзники, такі як Індія, дуже цінують свої відносини з Сполученими Штатами, тим самим пом'якшуючи свій зв'язок з Іраном. Купівля Китаєм іранської нафти в останні роки дала певну відсіч для Ірану. Однак відсутність альтернатив на ринку змусила Іран надавати значні знижки Китаю, подальше обмежуючи економічні переваги цього партнерства.

Підсумовуючи, хоча політика "Погляд на Схід" є стратегічним кроком для Ірану, обмеження, накладені більш широким геополітичним ландшафтом та обмеженнями його східних партнерів, підкреслюють складність такого підходу.

Рачинська Є. В.,
магістрантка спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональна студія»
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В ЧОРНОМОРСЬКОМУ БАСЕЙНІ

Чи не найголовнішим фактором впливу на екосистему Чорноморського басейну можна вважати підлив Каховської гідроелектростанції у липні 2023 року як засобу ведення війни Росії проти України. Фактично ключовим наслідком стало опріснення вод Чорного моря, що призвело до загибелі дельфінів, молюсків та інших. Підвищення рівня хімічних речовин у воді, нафтопродуктів, а також побутових відходів унаслідок затоплення великої площі сільсько-господарських угідь і житлових будинків призвело до підвищення рівня антисанітарії вод Чорного моря.

Флот противника, розміщений у Чорному морі від часів окупації півострова Крим, протягом двох років повномасштабної війни зазнавав масованих ударів з української сторони, внаслідок чого була затоплена велика кількість кораблів й іншої техніки, зокрема славнозвісний флагман «Москва». Це впливає на рівень забрудненості моря хімічними продуктами боєприпасів, паливом, а також здійснює чималий вплив на колір води і життєдіяльність риби, медуз, дельфінів тощо.

Не лише екологічний, а й економічний вплив несе проблема масового мінування Чорного моря, як власне і всієї території України. Перший перешкоджає життєдіяльності ссавців, спричиняючи контузії, пастки у сітках тощо. Другий породжує економічну загрозу для бюджету України у контексті розмінування вод. Активні бойові дії, загрози балістики прибережних зон, перебування флоту Росії у водах Чорного моря – основні причини до урахування при оцінці потенційних можливостей розмінування [1].

Після початку війни у 2014 році та по сьогоднішня Україна збільшила свої витрати на оборону. Наприклад, вона придбала більше військової техніки та обладнання для підтримки своїх військових операцій в східних регіонах країни. Водночас Росія також збільшила свої витрати на оборону, зокрема, на розвиток військових баз та інфраструктури в окупованому Криму. Таким чином, це впливатиме на її закріплення в Чорноморському басейні [3].

Рекреаційна складова як ключовий фактор Південного регіону України зазнав майже повного руйнування після підриву Каховської ГЕС та знищення відповідної інфраструктури. Як наслідок втрата податків у місцеві бюджети і відповідно у державні [2].

Гуманітарна та продовольча криза як негативний наслідок економічної блокади Чорного моря Росією, що заблокував експорт Україною зерна для країн Африки. Вирішення ситуації не є гарантом стабільного проходу українських суден через чорноморські протоки – ця проблема постає перед Україною бомбою сповільненої дії, яка може вибухнути будь-коли, спричинивши нові як економічні так й екологічні наслідки для Чорноморського басейну та України зокрема [4].

Отже, екологія та економіка постають перед нами взаємопов'язаними спектрами розвитку війни сьогодення, які мають спільний фон розгортання подій, що відповідно мають певні наслідки для Чорноморського басейну; такий аспект впливає безпосередньо не лише на локальний перебіг війни, а й на міжнародний порядок денний та політичні тенденції, до яких прагнуть ті чи інші держави – актори міжнародної арени. Саме це питання і підіймає наразі актуальність існуючої та непорушної взаємозалежності регіонального від глобального.

Список використаних джерел

1. Глянько К., Коваленко А. Мільярдні збитки і забруднене довкілля. Як війна вплинула на екосистему Чорного моря. *Суспільне Крим*. 11 березня 2024 р. URL: <https://suspilne.media/crimea/703434-milardni-zbitki-i-zabrudnene-dovkilla-ak-vijna-vplnila-na-ekosistemu-cornogo-mora/>

2. Кацімон О. Підрив Каховської ГЕС призвів до затоплення понад 80 населених пунктів – ООН. *Суспільне Новини*. 23 лютого 2024 р. URL: <https://suspilne.media/690770-pidriv-kahovskoi-ges-prizviv-do-zatoplenna-ponad-80-naselenih-punktiv-oon/>

3. Руденко А. «Крим у 2014 році вже вилікувати було неможливо» – Гайдук. *Радіо Свобода*. 3 березня 2020 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/krym-okupatsiya-2014-haiduk/31129295.html>

4. Троост Н. Бомба уповільненої дії: що відбувається з експортом українського зерна морем? *Економічна правда*. 23 січня 2024 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/23/709047/>

Своріна А. О.,

студентка 191 групи,

спеціальність 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Тихоненко І. В.,

канд. політ. наук, доцент,

доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

САНКЦІЙНИЙ РЕЖИМ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ (НА ПРИКЛАДІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ)

У міжнародних відносинах є низка інструментів та механізмів, які можуть використовуватися як засоби тиску на учасників міжнародно-політичної взаємодії, зокрема, запровадження санкційного режиму. Наразі прикладом можуть бути санкції проти Росії, що є важливим інструментом тиском на Москву з метою припинення її агресії проти України. Вони завдають шкоди російській економіці, що може змусити уряд Росії переглянути свою політику. Найсуттєвішим результатом санкційного режиму запровадженого проти Росії має стати обмеження доступу Росії до технологій та ресурсів, необхідних для ведення війни, що пришвидшить перемогу України.

Санкційний режим – сукупність обмежувальних заходів, тобто санкцій, запроваджених проти певної держави, організації чи особи з метою вплинути на їх дії та політику. Це явище передбачає встановлення обмежень на певний період часу шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів. Комплекс обмежувальних заходів – економічних, політичних, дипломатичних тощо, вимагає значних ресурсів для реалізації та контролю, потребує координації дій між державами і організаціями, що його запроваджують. Він супроводжується моніторингом та оцінкою ефективності, може посилюватися або послаблюватися залежно від реакції об'єкта санкцій, має на меті схилити об'єкт санкцій до зміни небажаної політики і дій шляхом тиску та обмежень.

Можна виокремити дефініцію «санкції» – як каральні заходи, що застосовуються для примусу до дотримання норм або покарання за їх порушення. Їх можна поділити на два основних типи: правові та

міжнародні. У дослідження буде зроблено акцент саме на міжнародних санкціях, які також мають поділ на декілька груп.

По-перше, економічні санкції. Це найпоширеніший вид санкцій, який включає такі заходи, як: заморожування активів, ембарго на поставки товарів, відключення від системи SWIFT (що і сталося з РФ), торговельні обмеження. Такі санкції хоч і є ефективними, проте, будуть впливати і на суб'єкт, і на об'єкт їх впровадження. По суті так і сталося на початку російського вторгнення: зміни відбулись не лише в економіці агресора, а й в економіках країн ЄС.

По-друге, дипломатичні санкції. Вони спрямовані на те, щоб погіршити дипломатичні відносини з країною-порушницею. До них можуть належати наступні заходи: вигнання дипломатів, закриття посольств, припинення участі в міжнародних організаціях бойкот міжнародних заходів.

По-третє, військові санкції. Ці санкції передбачають застосування військової сили або загрозу її застосування. До них можуть належати: введення військ, встановлення морської блокади, нанесення повітряних ударів. Цей вид санкцій є найсуперечливішим, адже передбачає по суті вторгнення на територію іншої країни, хоч і для реалізації досить благородних цілей, тому вимагає детального та довгого розгляду.

Загалом санкції можуть запроваджуватися різними органами та закріплюватися у відповідних документах. Наведемо декілька інституційних прикладів.

Рада Безпеки ООН приймає резолюції, які є обов'язковими для виконання всіма країнами-членами ООН.

Європейський Союз – Рада ЄС ухвалює рішення про запровадження санкцій, що є обов'язковим для всіх країн-членів ЄС.

Окрім країни – уряд або глава держави приймають рішення про національні санкції у формі указів, постанов, законів.

Якщо розглядати санкції конкретно у російсько-українській війні, то треба зазначити, що їх почали запроваджувати ще на початку російського вторгнення – під час анексії Криму та за часів АТО (з 2014 року). Та, як бачимо, вони не були ефективними і не змогли повноцінно зупинити Росію. Наприклад, ООН не запроваджувала жодних санкцій проти Росії у зв'язку з її агресією проти України з 2014 року. Про причини такої пасивності можна говорити багато: це і деяка недалекозорість європейців, і їх енергетична залежність від РФ, і побоювання спровокувати масштабніший конфлікт в Європі. Юридичною ж причиною є право вето Росії як постійного члена Ради Безпеки ООН. Адже, Росія блокує будь-які резолюції, спрямовані проти неї.

На регіональному рівні прикладом інституції, що застосовує санкції щодо Росії виступає Європейських Союз. ЄС створив комплексний підхід до санкцій, який можна структурувати в такі блоки проти сфер діяльності Росії:

1. Санкції проти фізичних осіб, підприємств та організацій. Понад 1 900 фізичних та юридичних осіб потрапили під санкції, а також 24 мільярди євро приватних активів у ЄС заморожено.

2. Візові заходи. 9 вересня 2022 року європейці припинили угоду з Росією про спрощення візового режиму. Повне зупинення стосується всіх категорій мандрівників, які прибувають до ЄС на короткий термін перебування в державах-членах ЄС.

3. Заборона імпорту та експорту. Починаючи з 15 березня 2022 року, ЄС у співпраці з державами Групи семи та іншими партнерами-однодумцями припинив ставитись до Росії як до країни з найбільшим сприянням, згідно з правилами та визначеннями Світової організації торгівлі. Це позбавляє Росію основних переваг у торгівлі, які надає членство в СОТ.

Щодо ЄС, то 23 лютого 2024 року Радою ЄС ухвалено 13-й пакет економічних та індивідуальних санкцій проти Росії. 18 грудня 2023 року Рада ЄС ухвалила 12-й пакет санкцій, орієнтований на ключові сектори російської економіки, а також нівелювання каналів з обходу санкцій ЄС. ЄС регулярно переглядає та оновлює свої санкції, щоб зробити їх більш жорсткими та ефективними. Останнє оновлення було здійснено 19 лютого 2024 року, коли ЄС продовжив дію санкцій на рік.

Важливий міжнародний гравець – США, без сумніву, є одним із лідерів у сфері підтримки України шляхом використання та застосування санкцій проти Росії.

З лютого 2022 року Сполученими Штатами за війну проти України запроваджено повні блокуючі санкції проти понад 3200 юридичних та фізичних осіб Росії та її прихильників. Застосовано візові обмеження до понад 7000 фізичних осіб, причетних до військового вторгнення Росії в Україну.

У свою чергу, інша впливова країна – Китай – досі утримується від запровадження прямих економічних санкцій проти Росії через війну в Україні. Росія залишається важливим торговельним партнером Китаю, особливо у сфері енергетики. Також він часто голосує разом з Росією в Раді Безпеки ООН та інших міжнародних організаціях, блокуючи резолюції, які могли б засудити дії Росії. З початку війни Китай значно збільшив імпорт російських нафти та газу. Однак китайські компанії обережно дистанціюються від російського ринку через репутаційні ризики та складнощі з розрахунками.

Варто зазначити, що санкції дійсно вплинули на позиції і доходи РФ. Російська економіка зазнала значного удару. ВВП РФ в 2023 році впав на 8,5%, а інфляція зросла до 17,5%; російський рубль різко знецінився – з початку війни він втратив понад 50% своєї вартості. Тисячі іноземних компаній покинули російський ринок. Рівень життя в Росії значно знизився – зросли безробіття та бідність.

Разом з тим, Росія все ж має інструменти для впливу на світове товариство. Основний з яких – залежність Європи від російських енергоресурсів. Росія теж не гає часу – навчилася обходити цінові обмеження, сформувала тіньовий флот танкерів, який курсує морем під прикриттям чи без будь-якого розпізнання. Це змусило західні країни уважніше контролювати її дії. Сполучені Штати вже з 19 лютого 2024 року вимагатимуть у партнерів звітів про придбання нафти. Це пов'язано зі змінами, які внесло Міністерство фінансів США до правил застосування санкцій. Крім того, зобов'язують погоджувати будь-які операції з російською нафтою. А ще за потреби розкривати конфіденційну інформацію про деталі угод. Вони також інвестують у розвиток альтернативних джерел енергії, щоб зменшити свою залежність від російських енергоносіїв. Це допоможе їм пом'якшити вплив санкцій на свої енергетичні ринки. Альтернативним постачальником енергетики до ЄС, вірогідно, стане Норвегія, яка вже у 2023 році надала майже 110 млрд кубів палива.

Тобто, на основі вище згаданих фактів, можна стверджувати, що наразі світова спільнота не відмовляється від використання санкцій у міжнародних відносинах. Приклад російсько-української війни підтверджує як ефективність санкційних заходів введених міжнародними організаціями та державами проти Росії, так і варіанти уникнення (обходження) санкцій зі сторони держави-агресора, що ставить питання про модернізацію санкційного режиму у XXI ст.

ІНДОНЕЗІЙСЬКО-МАЛАЙЗІЙСЬКЕ ПРОТИСТОЯННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Після Другої світової війни національний рух у колишній Нідерландській Ост-Індії став загострюватися, що врешті-решт призвело до отримання Індонезією незалежності від Нідерландів у 1949 році після багатьох років боротьби.

Наприкінці 1950-х років Велика Британія почала переглядати свої зобов'язання щодо збереження присутності на Далекому Сході. У рамках виходу з колоній у Південно-Східній Азії, Велика Британія об'єднала свої колонії на Північному Борнео з Малайською Федерацією (незалежною від Британії з 1957 року) та Сінгапуром (самоврядним з 1959 року). У травні 1961 р. уряди Великої Британії та Малайзії запропонували більшу федерацію під назвою Малайзія, що охоплювала 6 штати Малайя, Північне Борнео, Саравак, Бруней і Сінгапур. Спочатку Індонезія помірно підтримувала запропоновану федерацію, хоча Комуністична партія Індонезії була рішуче проти цього.

Протягом 1963-1966 років між Індонезією та Малайзією розпочалася війна через намагання Індонезії включити до свого складу Північного Борнео. Бойові дії завершилися підписанням угоди, згідно якої ворожі дії негайно припинилися і між країнами негайно відновлювалися дипломатичні відносини. Малайзія зобов'язалася провести у Сабахі і Сараваку вільні демократичні загальні вибори на підтвердження їх рішення про входження до Федерації і офіційно визнати суверенітет Сінгапуру. Розпочалися переговори з Великобританією щодо початку поетапного надання незалежності Брунею.

На сьогоднішній день протистояння між Малайзією і Індонезією відбуваються через Амбалат – морський блок у морі Целебес, який розташований біля східного узбережжя Борнео. Суперечка про ділянку Амбалат у Селебеському морі розпочалася з публікації карти Малайзії в 1979 році, де були відображені її територіальні води та континентальний шельф. На карті був намальований морський кордон Малайзії, що пролягав у південно-східному напрямку в морі Селебес від крайньої східної точки індонезійсько-малайзійського сухопутного кордону на східному березі острова Себатік, включаючи блоки Амбалат

або принаймні їх велику частину в межах територіальних вод Малайзії. Індонезія, як і інші сусіди Малайзії, заперечувала цю карту [2, р. 100].

З 1959 року Індонезія претендувала на острови Сіпадан і Лігітан, які Малайзія у 1979 році включила як свої архіпелагічні базові точки, а потім знову в червні 2002 року. Це фактично внесло всю територію Амбалату в її внутрішні води. Під час розгляду в Міжнародному суді ООН справи щодо суверенітету островів Сіпадан і Лігітан Індонезія виступала з точки зору історичних двосторонніх угод між Великобританією та Нідерландами щодо питання власності.

Суперечка між двома державами Південно-Східної Азії кілька разів доходила до незначних сутичок між їхніми флотами. У березні 2005 року Індонезія звинуватила корабель ВМС Малайзії у тарані її військового корабля. Відбулася також кампанія з будівництва маяків, що спричинила напруженість у відносинах. У червні 2009 року суперечка знову спалахнула через порушення морського кордону Індонезії Малайзією.

Станом на червень 2009 року Індонезія розташувала у цьому районі 7 з 30 військових кораблів командування Східного флоту, що активно спостерігали за ситуацією.

Після 2009 року суперечка навколо Амбалату врешті-решт змінити свою динаміку, оскільки обидві країни зуміли утриматися від подальшої ескалації та розпочали заходи для запобігання війни. Одним із важливих внесків у зниження напруги з обох сторін був АСЕАН. Індонезія та Малайзія є одними із засновників АСЕАН, регіонального блоку, створеного в 1967 році. Союз є п'ятою за величиною економікою світу та домом для близько 670 мільйонів людей. У цьому контексті лідери обох країн, Сусіло Бамбанг Юдхойоно з Індонезії та Абдулла Ахмад Бадаві з Малайзії, відіграли важливу та критичну роль як ключові політичні діячі у міжнародних відносинах [1, р. 146].

Сьогодні, Індонезія та Малайзія мають спільний інтерес у збереженні миру та безпеки у регіоні, особливо в умовах зовнішніх загроз або конфліктів. Вони обидві є членами АСЕАН, яка сприяє співпраці та діалогу між своїми членами для вирішення регіональних викликів та запобігання ескалації конфліктів. Країни в рамках організації заявляють про свою політику не блоковості та невтручання у військові конфлікти [3]. Однак сучасні ризики безпеки через наполегливі дії Китаю в Південно-Китайському морі та збіг претензій деяких членів АСЕАН продовжуватимуть випробовувати стратегічну злагожденість і реакцію АСЕАН у майбутньому

Список використаних джерел

1. Druce S. C., Baikoeni E. Yo. Circumventing Conflict: The Indonesia–Malaysia Ambalat Block Dispute // Contemporary Conflicts in Southeast Asia: Towards a New ASEAN Way of Conflict Management. 2016. P.137-156.
2. Warsito T., Surwandono A. M., Herningtyas R. Indonesia's Foreign Policy Towards Malaysia in the Post Soeharto Era: A Case Study of Ambalat Dispute // Revista UNISCI / UNISCI Journal. 2020. #53 (May/Mayo 2020). P. 96–109.
3. Wey A. L. K. The War That Gave Birth to ASEAN // The Diplomat – Asia-Pacific Current Affairs Magazine. 2016. September. URL: <https://thediplomat.com/2016/09/the-war-that-gave-birth-to-asean/>

УДК 327

Чайка В. В.,

магістрантка спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональна студія»
ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ ІСЛАМСЬКОМУ ЕКСТРЕМІЗМУ

Нелегальний потік мігрантів часто є наслідком прорахунків зовнішньої політики Франції в регіоні. Неправильна тактика призводить до загострення внутрішнього конфлікту. Особливо потерпають від напливу мігрантів країни на півдні Європи, які мають вихід до Середземного моря. Тому, стримування потоку нелегальних мігрантів у Францію і Європу є викликом для Європейського Союзу, його системи безпеки та єдності зовнішньої політики європейських держав. За різними оцінками до Європи 70-80 відсотків африканців з Марокко, Тунісу, Алжиру, Лівії, Африки на південь від Сахари і Мавританії мігрують через Лівію і 20-30 відсотків через Алжир і Марокко [1].

Тривалий час Лівія стримувала міграцію з континенту, за що отримувала грошову винагороду від ЄС та приєдналася до партнерських відносин ЄС із середземноморськими країнами.

Військова операція у Лівії стала причиною розірвання домовленостей з ЄС та збільшення потоку мігрантів. Виділення коштів на освіту, охорону здоров'я та зміцнення демократії у розмірі 25

мільйонів євро у 2012 році не дало очікуваних результатів [2, с.46].

За даними Управління верховного комісара у справах біженців у 2014 році до держав-членів ЄС надійшло заяв про отримання притулку на 25 відсотків більше ніж у 2013 році. Протягом першого півріччя 2014 року на березі Італії висадилося більше 87 тисяч чоловік, а вже у 2015 році за цей період прибуло 137 тисяч біженців [3].

Збільшення мігрантів створює дві проблеми.

По-перше, ця тема зумовлює конфлікти між Францією та Італією, між Францією та Британією, позаяк їх з'єднують портові міста, через які країни намагаються виселити іммігрантів.

По-друге, радник Лівійського уряду Абдул Басіт Харун вважає, що під виглядом біженців до Європи можуть потрапляти бійці «Ісламської держави».

Перша проблема пов'язана з нормами Дублінської конвенції про право на притулок в ЄС, яка регулює реєстрацію біженців у тій країні, через яку вони потрапляють до ЄС (з 2013 року діють зміни відповідно до Постанови №604/2013 Європейського Парламенту та Ради).

У травні 2015 року Європейська комісія прийняла рішення про розподілення потенційних біженців, які знаходяться в Італії та Греції «за квотою» між європейськими державами. Квота Франції становить 16,88 відсотків, відтак, із 60 тисяч біженців, Франція має прийняти 9127 мігрантів. На роботу притулку для біженців та інтеграцію Європейська комісія виділила для Франції перший внесок у розмірі 20 мільйонів євро і передбачає виділення 266 мільйонів євро протягом 2014-2020 років із спеціального фонду [4].

Друга проблема полягає в тому, що часто мігранти прибувають без документів або з підробленими, що унеможливує з'ясування їхньої особи. У ЗМІ неодноразово з'являються повідомлення про те, що під 119 виглядом біженців терористичні організації переправляють своїх прихильників до Європи. У 2014 року Франція долучилася до міграційної операції Triton, місячний бюджет якої становить 2,9 мільярда євро та надала технічне обладнання для її проведення [5].

Франція, як і Європа, організовуючи операції у Лівії з метою захисту цивільного населення, виявилися не готовими до тривалості її розгортання і наслідків. Головна проблема цієї хвилі міграції в тому, що Франція спільно з іншими державами намагається протидіяти наслідкам, тоді як причини, які спричиняють міграційні процеси лишаються. Розглянуті пріоритети зовнішньої політики Франції забезпечують їй відповідне місце серед великих держав і формують її міжнародний імідж. Вони ґрунтуються переважно на таємних угодах про співпрацю з колишніми колоніями, які де-юре надають

незалежність їм, а де-факто Франція залишає за собою пріоритетні права. Ці домовленості переслідують політичну та економічну вигоду. Ісламський вектор французької політики обумовлений окресленням території впливу в Африці та на Близькому Сході.

Франція повинна розробити комплексний підхід до вирішення цього питання, оскільки вона має значний досвід у міжнародних відносинах, особливо з країнами Близького Сходу та Північної Африки.

Успіх у боротьбі з екстремізмом залежить від міцних дипломатичних зв'язків. Франція повинна зосередитися на зміцненні своїх двосторонніх і багатосторонніх відносин з країнами, де ісламський екстремізм може поширюватися. Співпраця може включати економічні та політичні ініціативи, які сприятимуть стабілізації регіону та зменшенню бідності, яка часто слугує живильним середовищем для радикалізації.

Участь місцевого населення та підтримка цивільного суспільства є не менш важливими. Франція може значно зменшити привабливість екстремістських ідеологій, підтримуючи освітні програми, сприяючи економічному розвитку та зміцнюючи місцеві уряди, використовуючи свій досвід та ресурси.

Освіта та міжкультурні дискусії можуть підвищити розуміння та толерантність між різними релігіями та культурами. Франція має унікальну можливість використовувати свою багату культурну та освітню спадщину для проведення заходів, спрямованих на боротьбу з ідеологічним екстремізмом, таких як публічні кампанії та освітні обміни.

Ефективність боротьби з ісламським екстремізмом також залежить від законодавства, яке регулює цю сферу. Франція може розглянути можливість змінити свої закони, щоб зробити їх більш прозорими та ефективними в боротьбі з екстремізмом. Це включає посилення антитерористичного законодавства, покращення нагляду та контролю, а також місцеві заходи, спрямовані на запобігання радикалізації.

Отже, дестабілізація в регіоні та збільшення потоку мігрантів через центральні міграційні маршрути були результатом неефективних дипломатичних і військових стратегій Франції, таких як інтервенція в Лівії. Завдання стримування міграції ускладнюється внутрішніми конфліктами та нездатністю держав ефективно реагувати на кризи, що вимагає спільних зусиль на рівні ЄС. З цієї причини Франція та Європа стикаються з серйозними викликами в області безпеки та інтеграції мігрантів, ризикуючи підірвати свою соціальну стабільність і авторитет на міжнародному рівні.

Франція повинна розробляти багатовекторну зовнішньополітичну

стратегію в умовах, коли ісламський екстремізм продовжує становити загрозу міжнародній безпеці. Франція може допомогти створити стабільніший і безпечніший світовий порядок через дипломатію, розвідку, стратегічні військові інтервенції, соціальні ініціативи та міжкультурні програми.

Список використаних джерел

1. Chronologie: histoire de l'immigration en dates URL: <http://www.vie-publique.fr/politiques-publiques/politique-immigration/chronologieimmigration/>
2. Звіргзде, К. І. Інвестиційний компонент економічної стратегії Франції: глобальні виклики, національна відповідь // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничополіграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. Том 24. № 2. С. 43-49.
3. Théas A. Immigration : les dangers d'une loi irresponsable votée en catimini. URL: <http://www.lefigaro.fr/vox/politique/2016/02/19/31001-20160219ARTFIG00300-immigrationles-dangers-d-une-loi-irresponsable-votee-en-catimini.php>
4. European Agenda on Migration. URL: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agendamigration/index_en.htm
5. Dossiers législatifs. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichLoiPubliee.do?idDocument=JORFDOLE000029287359&type=general&legislature=14>.

УДК 327

Горіленко Д. Ю.,
студент 591 групи
ЧНУ імені Петра Могили, м.Миколаїв, Україна

КОНТРОЛЬ НАД РЕСУРСАМИ НЕДЕРЖАВНИМИ АКТОРАМИ, ЯК ЗАГРОЗА МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ

У сучасному геополітичному ландшафті недержавні актори (НДА) стали важливими суб'єктами зі значним впливом на глобальні ресурси. Зростання ролі недержавних акторів пов'язане насамперед зі

зменшенням суверенітету держав та посиленням впливу глобальних процесів на внутрішню ситуацію всередині цих держав. Це призводить до інтернаціоналізації внутрішньої політики та зростання незалежності різних субнаціональних акторів. У свою чергу, діяльність цих недержавних акторів на міжнародній арені призводить до ерозії державного суверенітету, що проявляється у зменшенні ступеня автономії держав як закритих соціально-політичних систем. Сучасні умови міжнародної взаємодії обмежують суверенні прерогативи урядів щодо проведення власної зовнішньої та внутрішньої політики, змушуючи їх враховувати інтереси інших держав і навіть недержавних акторів міжнародних відносин. Незважаючи на свою незмінну важливість у глобальній політичній системі, держави все частіше відіграватимуть другорядну роль у світовій політиці. Ці суб'єкти, від транснаціональних корпорацій і неурядових організацій до терористичних угруповань і приватних воєнізованих формувань, володіють силою, яка може конкурувати з силою державних акторів.

Історично недержавні актори відігравали ключову роль у контролі та впливі на глобальні ресурси. Наприклад, Британська Ост-Індська компанія, комерційне підприємство, ефективно керувала значною частиною Індії протягом 18-19 століть, експлуатуючи ресурси субконтиненту і впливаючи на регіональну безпеку. У 20-му столітті транснаціональні корпорації, такі як "Юнайтед Фрут Компані" в Центральній Америці, мали значний вплив на політичні події завдяки контролю над землею та експортом сільськогосподарської продукції.

В останні роки масштаби і вплив НДА значно розширилися завдяки глобалізації та технологічному прогресу. Одним з яскравих прикладів є роль великих енергетичних корпорацій у впливі на ланцюги постачання нафти і газу. Такі компанії, як ExxonMobil і Shell, мають значний контроль над енергетичними ресурсами, що надає їм значні геополітичні важелі впливу. Крім того, зростання цифрових монополій, таких як Google і Facebook, призвело до нових форм контролю над ресурсами, зокрема над даними та інформацією, які відіграють вирішальну роль у сучасних міжнародних відносинах.

Ісламська держава (ІДІЛ) яскраво продемонструвала, як терористичні організації можуть використовувати контроль над ресурсами для отримання стратегічних та оперативних переваг. Захопивши нафтові родовища в Іраку та Сирії, ІДІЛ змогла отримати значні доходи для фінансування своєї діяльності, одночасно впливаючи на світові ринки нафти та регіональну стабільність.

Революційні збройні сили Колумбії (FARC) контролювали шляхи наркотрафіку та природні ресурси, такі як золото і нафта, впливаючи на

регіональну безпеку в Латинській Америці. Цей контроль дозволив ФАРК діяти як квазі-військовому угрупованню, кидаючи виклик колумбійському уряду і впливаючи на сусідні країни через збільшення наркотрафіку. Їх діяльність сприяла регіональній нестабільності та загостренню відносин Колумбії з її сусідами, що спричинило міжнародне військове та дипломатичне втручання, в тому числі значне втручання США в рамках операції "План Колумбія". Присутність ФАРК також стала каталізатором мілітаризації регіональної політики щодо наркотиків і повстанців, що вплинуло на двосторонню і багатосторонню політику безпеки в Америці.

В Африці різні збройні угруповання використовують контроль над водними ресурсами як зброю проти цивільного населення та конкуруючих угруповань. У суданському регіоні Дарфур різні озброєні групи використовують контроль над водними ресурсами як тактику у своїх конфліктах. Захоплюючи свердловини і джерела водопостачання, ці угруповання змогли взяти в облогу громади, маніпулюючи доступом до води як засобом політичного і військового тиску. Такий контроль над водними ресурсами має глибокі наслідки для виживання цивільного населення, міграційних процесів і регіональної стабільності, підкреслюючи стратегічну важливість нетрадиційних ресурсів у збройних конфліктах.

Контроль над глобальними ресурсами з боку НДА створює чіткі виклики для міжнародної безпеки. По-перше, це може призвести до конфліктів через ресурси, як це сталося на Близькому Сході з нафтою або в Африці з мінералами і водою. По-друге, економічна влада, отримана від контролю над ресурсами, дозволяє НЯБ фінансувати і підтримувати свої операції, тим самим затягуючи конфлікти і дестабілізуючи регіони. Нарешті, їх вплив на глобальних ринках може підірвати міжнародні санкції та дипломатичні зусилля, спрямовані на врегулювання конфліктів.

Недержавні актори стали незамінними гравцями у глобальному розподілі влади, суттєво впливаючи на міжнародну безпеку через свій контроль над ресурсами. Зі збільшенням глобальної взаємозалежності вплив цих акторів, ймовірно, зростатиме, що вимагатиме більш складних стратегій управління їхнім впливом на глобальну стабільність. Цей аналіз підкреслює важливість міжнародного співробітництва та адаптивних механізмів управління для вирішення проблем безпеки, пов'язаних з потужною роллю НДА.

У суданському регіоні Дарфур різні озброєні групи використовують контроль над водними ресурсами як тактику у своїх конфліктах. Захоплюючи свердловини і джерела водопостачання, ці угруповання

змогли взяти в облогу громади, маніпулюючи доступом до води як засобом політичного і військового тиску. Такий контроль над водними ресурсами має глибокі наслідки для виживання цивільного населення, міграційних процесів і регіональної стабільності, підкреслюючи стратегічну важливість нетрадиційних ресурсів у збройних конфліктах.

Ці детальні приклади підкреслюють значний і різноманітний вплив, який можуть мати НДА на глобальний контроль над ресурсами. Вплив цих акторів часто виходить за межі національних кордонів і кидає виклик традиційному державоцентричному погляду на міжнародні відносини, тим самим ускладнюючи системи глобального управління і безпеки. Міжнародне співтовариство стикається зі значними перешкодами у протидії загрозам, що походять від недержавних акторів. Ефективні заходи реагування вимагають тонкого розуміння місцевого контексту, в якому діють ці суб'єкти, а також скоординованої міжнародної стратегії, що охоплює дипломатичні, економічні, а іноді й військові рішення. Крім того, усунення першопричин контролю над ресурсами, таких як бідність, слабкі державні інститути і політичне безправ'я, має вирішальне значення для довгострокової стабільності.

ЗМІСТ

Секція

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

<i>Шевчук О. В.</i> Вибори керівника Тайванської адміністрації 2024 р.: геополітичний вимір.....	3
<i>Хмель А. О.</i> Вплив російсько-української війни на економічну безпеку ЄС.....	7
<i>Богданова Т. Є.</i> Феномен популізму: сучасний вимір	10
<i>Богданова Т. Є., Костюк Є. М.</i> Загрози регіональній безпеці в Індо-Тихоокеанському регіоні	13
<i>Vovchuk L.</i> EU sanctions policy on North Korea (2006-2024)	17
<i>Габро І. В.</i> Інвестиційна привабливість країни в умовах війни	20
<i>Zvezdova O.</i> The role of patrons state in the development of de facto states	22
<i>Тихоненко І. В., Лукаш О. І.</i> Пакистансько-Індійські відносини крізь призму теорії конструктивізму.....	24
<i>Берділа І. І.</i> Характеристика сучасного стану військово-політичного співробітництва КНР та Пакистану	29
<i>Буштець М. М., Тихоненко І. В.</i> Вплив економічних санкцій США на Росію: до питання ефективності.....	31
<i>Владюк О. С.</i> Роль Creative Australia в зовнішній політиці країни	36
<i>Ганчо Т. Є.</i> Робота Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ на Донбасі та її українська критика.....	38
<i>Кубік В. С.</i> Глобальні виклики та регіональні динаміки.....	41
<i>Ніколенко В. С.</i> Військова операція Ізраїлю в Секторі Газа (2023-2024).....	45
<i>Покотило Ю. О.</i> Зміна стратегічної мотивації Ірану у геополітичному вимірі	47

Рачинська Є. В. Екологічні та економічні наслідки російсько-української війни в Чорноморському басейні.....	49
Своріна А. О., Тихоненко І. В. Санкційний режим у сучасних міжнародних відносинах: від теорії до практики (на прикладі російсько-української війни).....	51
Скидан О. М. Індонезійсько-Малазійське протистояння на сучасному етапі.....	55
Чайка В. В. Шляхи забезпечення ефективності зовнішньої політики Франції в контексті протидії Ісламському екстремізму.....	57
Горіленко Д. Ю. Контроль над ресурсами недержавними акторами, як загроза міжнародній безпеці.....	60

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Редактор *О. Михайлова*. Комп'ютерна верстка *К. Гросу-Грабарчук*
Друк *С. Волинець*. Фальцювальні-палітурні роботи *О. Мішалкіна*

Підп. до друку 04.06.2024
Формат 60x84^{1/16}. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 3,72. Обл.-вид. арк. 3,4.
Тираж 10 прим. Зам. 6841.

Видавець та виготовник:
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.20